Licencēto parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozares risku novērtējums

2026

(Pārskata periods 2023. – 2025. gads)

Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

Rīga, 2026.

Saturs

Izmantotie saīsinājumi 3
1. Ievads 5
1.1. Izmantotā metodoloģija 5
1.2. Kopsavilkums 6
1.2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija 6
1.2.2. Terorisma un proliferācijas finansēšana 8
1.2.3. Starptautisko un nacionālo sankciju prasību ievērošana 8
1.2.4. Nozarē identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi: 9
1.2.5. Nozares komentāri 9
2. Parādu atgūšanas Pakalpojumu sniedzēju nozares raksturojums un ievainojamība 10
2.1. Pakalpojuma sniedzēju skaits 10
2.2. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja klienta profils. 13
2.3. Kopējais nozares apgrozījums. 14
2.4. Skaidras naudas norēķini. 15
3. NILLTPFN tiesiskā regulējuma vispusīgums 15
4. uzraudzības pasākumu efektivitāte 22
5. Administratīvo sankciju pieejamība un piemērošana 27
6. Kriminālsodu pieejamība un piemērošana 32
7. Darbības uzsākšanas kontrole un efektivitāte 33
8. Nozares darbinieku integritāte 36
9. Nozares darbinieku zināšanas par NILLTPFN 39
10. Atbilstības funkcijas / IKS efektivitāte 41
11. Darījumu uzraudzība un ziņošana par aizdomīgiem darījumiem 44
12. Pieejamība un piekļuve informācijai par patiesajiem labuma guvējiem 46
13. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība 48
14. Neatkarīgu informācijas avotu pieejamība 50
15. Citi ievainojamību ietekmējoši apstākļi 51

IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

Aptauja - 2025. gada februāra PTAC licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju aptauja

EEZ – Eiropas Ekonomikas zona

ES – Eiropas Savienība

FID – Finanšu izlūkošanas dienests

goAML sistēma - FID Finanšu izlūkošanas datu saņemšanas un analīzes sistēma

IKS – iekšēja kontroles sistēma

Kārtība – PTAC 28.01.2021. apstiprinātie iekšējie noteikumi Nr. 2 "Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju licencēšanas un prasību uzraudzības kārtība"

LR UR – Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs

Noteikumi Nr. 392 – 03.07.2018. Ministru kabineta noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju"

Noteikumi Nr. 550 – 17.08.2021. Ministru kabineta noteikumi Nr. 550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu"

Noteikumi Nr. 64 – 29.01.2013. Ministru kabineta noteikumi Nr. 64 "Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšanas kārtība"

Noteikumi Nr. 485 – 16.07.2024. Ministru kabineta noteikumi Nr. 485 "Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšanas kārtība"

Noteikumi Nr. 705 – 13.11.2018. Ministru kabineta noteikumi Nr. 705 "Noteikumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas prasībām patērētāja kreditēšanas un parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem"

NILL – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija

NILLTPF – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšana

NILLTPFN – Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršana

NILLTPFNL - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums

NN – noziedzīgs nodarījums

Novērtējuma periods – 2023. – 2025. gads

PF – Proliferācijas finansēšana

PLG – Patiesā labuma guvējs

PNP – Politiski nozīmīga persona

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

PĀAL – Parādu ārpustiesas atgūšanas likums

Sankciju likums - Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums

TF – Terorisma finansēšana

TPF – terorisma un proliferācijas finansēšana

UKI – uzraudzības un kontroles institūcija

Vadlīnijas Nr. 9 – PTAC 27.06.2019. vadlīnijas Nr. 9 "Sankciju par NILLTFNL pārkāpumiem noteikšanai un piemērošanai nebanku kredītu devējiem un parādu ārpustiesas pakalpojumu sniedzējiem"

VID – Valsts ieņēmumu dienests

1. IEVADS

1.1. IZMANTOTĀ METODOLOĢIJA

Parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma[1] sniedzēju nozares NILLTPF riska vērtējums par Novērtējuma periodu veikts atbilstoši Pasaules Bankas izstrādātajai nefinanšu pakalpojumu sniedzēju sektora metodoloģijai[2], vērtējot nozares ievainojamību, kā arī vērtējuma periodā iegūto informāciju no parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares un citiem publiski pieejamiem avotiem.

Atbilstoši metodoloģijai darba grupa analizēja un vērtēja parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēju ievainojamības faktorus un piešķīra tiem novērtējumu. Nozares ievainojamības faktori, kas attiecas uz NILL novēršanas kontroles kvalitāti un efektivitāti (3. – 15. punkts) tiek vērtēti 11 līmeņu vērtību skalā no 0 līdz 1, kur 0 nozīmē neeksistējošu, bet 1 teicamu ievainojamības samazinošo faktoru ietekmi. Līdz ar to ievainojamības faktora augstāks vērtējums samazina nozares ievainojamību, savukārt, zemāks vērtējums palielina nozares ievainojamību. Turpretim, vērtējot parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozares ievainojamību (2.1. – 2.4. apakšpunkts) vērtējums atbilstoši metodoloģijai tiek vērtēts otrādi, proti, vērtējums "zems" nozares ievainojamības līmeni samazina, savukārt vērtējums "augsts" – palielina. Katrs no piešķirtajiem ievainojamības vērtējumiem, atbilstoši metodoloģijā iekļautajam sistēmiskam vērtēšanas rīkam, rezultātā nosaka kopējo nozares ievainojamības līmeni.

Nozares risku novērtējums izstrādāts, ievērojot un balstoties uz PTAC izstrādāto riska novērtējuma matricu, neklātienes un klātienes pārbaudēs konstatēto, kā arī citu uzraudzības ietvaros iegūto informāciju un datiem no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem. Papildus nozares risku novērtējuma izstrādes nolūkos PTAC veica licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju aptauju[3], kuru rezultāti apkopotā veidā iekļauti šajā novērtējumā, kā arī izmantoti novērtējuma pamatojuma izstrādē. Tāpat novērtējuma izstrādē izmantoti PTAC sagatavotie statistikas pārskati par parādu ārpustiesas atgūšanas nozari periodā 2023. – 2025. gads, PTAC izstrādātais Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējums 2023 (2020 – 2022. gads, FID izstrādātie metodoloģiskie materiāli, vadlīnijas un veiktie risku novērtējumi[4], kā arī dati par nozares sniegtajiem ziņojumiem.

[1] Turpmāk arī "parādu atgūšanas pakalpojumu"

[2] Vairāk informācijas pieejams: https://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/antimoney-laundering-and-combating-the-financing-of-terrorism-risk-assessment-support

[3] Novērtējuma izstrādei 2026. gada februārī tika veikta PTAC licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju aptauja (Aptauja), kā arī salīdzināšanai ar iepriekšējo novērtējuma periodu izmantota uzraudzības ietvaros 2023. gada februārī veiktā aptauja.

[4] Nacionālais NILLTPF risku novērtēšanas ziņojums par 2020. – 2022. gadu (2023)

1.2. KOPSAVILKUMS

Risks nozīmē iespējamību, ka draudi, kas pirmīt nozarei, izmanto nozares ievainojamību. Tāpēc nozares komersantam sava IKS jāveido uz risku balstītā pieejā - tā, lai samazinātu iespējamību, ka komersanta ievainojamība (vājā vieta) tiek izmantota NILL, TF vai PF, vai Sankciju prasību neievērošanā vai pārkāpšanā.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares ievainojamību ietekmējošo faktoru novērtējuma izmaiņas

1. Tabula.

	Vērtējums		
Nosaukums	**2019**	**2023**	**2026**
Pakalpojuma sniedzēju skaits	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja klienta profils	Zems	Zems	Zems
Kopējais nozares apgrozījums	Vidējs	Vidējs	Vidējs
Skaidras naudas norēķini	Zems	Zems	Zems
NILLTPFN tiesiskā regulējuma vispusīgums	0.7	0.7	0.8
Uzraudzības pasākumu efektivitāte	0.6	0.7	0.7
Administratīvo sankciju pieejamība un piemērošana	0.6	0.8	0.8
Kriminālsodu pieejamība un piemērošana	0.6	0.7	0.7
Darbības uzsākšanas kontrole un efektivitāte	0.7	0.8	0.8
Nozares darbinieku integritāte	0.5	0.7	0.7
Nozares darbinieku zināšanas par NILLTPFN	0.5	0.6	0.6
Atbilstības funkcijas / IKS efektivitāte	0.5	0.6	0.6
Darījumu uzraudzība un ziņošana par aizdomīgiem darījumiem	0.2	0.4	0.4
Pieejamība un piekļuve informācijai par patiesajiem labuma guvējiem	0.6	0.7	0.7
Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība	0.6	0.7	0.7
Neatkarīgu informācijas avotu pieejamība	0.6	0.6	0.7

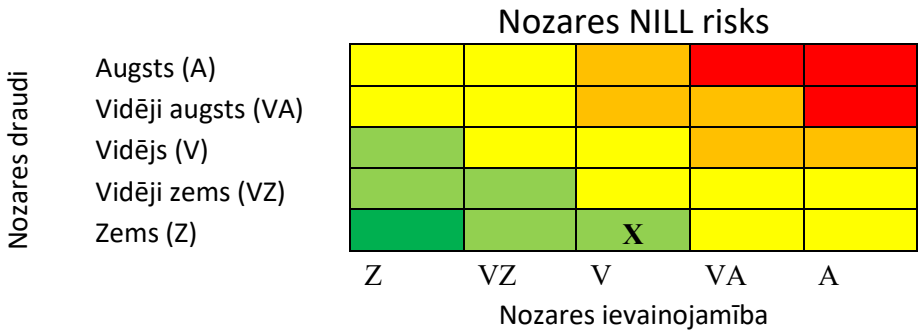
1.2.1. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācija

Atbilstoši izmantotajai metodoloģijai, izvērtētajai informācijai un ievērojot licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozarei identificētos draudus[5], Nacionālajā NILLTPF risku novērtēšanas ziņojumā par 2020. – 2022. gadu konstatēto draudu līmeni, vienlaikus ņemot vērā licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbības specifiku, apmēru un ietekmi uz valsts ekonomiku, kā arī iespējamo pievilcību NILL, un to, ka Novērtējuma periodā netika identificēta parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju iesaiste uzsāktajos kriminālprocesos, kopējais **NILL risks** parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozarē 2023.-2025. gadā vērtējams kā **vidēji zems[6].**

[5] Risku novērtējuma izstrādē izmantota arī FID sniegtā informācija par identificētajiem nacionālajiem draudiem Novērtējuma periodā, kas tiek vērtēti Nacionālā NILLTPF risku novērtējuma 2026 (2023. – 2025. gads) izstrādē.

[6] Vērtējums attiecas uz parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares licencēto daļu, kuras darbību uzrauga PTAC.

Attēls Nr.1

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozarei piemītošā NILL riska novērtējums.

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji atgūst parādus, iegūstot prasījuma tiesības cesijas ceļā, vai arī pamatojoties uz ar kreditoru noslēgtu pilnvarojuma (inkasso) līgumu. Gadījumā, ja parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzējs atgūst parādus, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, parādnieks var veikt parāda apmaksu gan kreditoram, gan parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam. Saņemtos maksājumus parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs, atbilstoši savstarpēji noslēgtā līguma noteikumiem, pārskaita kreditoram.

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju klienti ir kreditori, kuri izmanto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pakalpojumus, lai atgūtu parādus no saviem klientiem[7]. Atsevišķos gadījumos, ņemot vērā konkrēta parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbības specifiku, klients var būt arī cita persona, kas nav uzskatāma par kreditoru, piemēram, persona, kas iegādājas pārņemto nekustamo īpašumu (ķīlu).

Ņemot vērā nozares darbības specifiku, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs var tikt izmantots NILL shēmā, klientam nododot parāda atgūšanai fiktīvu prasījumu – parādu, kas faktiski nepastāv (līgums ir noslēgts starp kreditoru un "parādnieku" ar mērķi veikt NILL. Tāpat iespējams, ka parādnieks vai cita, trešā persona, veic saistību apmaksu (arī, iespējams, veidojot pārmaksu) parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, ar līdzekļiem, kas iegūti NN rezultātā.

Ņemot vērā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju sniegto pakalpojumu, nozarei raksturīgi NILL draudi, ko rada:

- ✓ bezskaidras naudas pārrobežu plūsma (parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju piesaistītais finansējums parādu portfeļu iegādei cesijas ceļā, piemēram, neskaidra līdzekļu izcelsme, parādu portfeļu pirkšana/pārdošana cesijas ceļā, veidojot sarežģītu darījumu shēmu);
- ✓ noziedzīgi nodarījumi korupcijas jomā (pazīmes, kas jāņem vērā – parādu atmaksā trešā persona, trešā persona iegādājas prasījuma tiesības pret vienu vai vairākām personām);
- ✓ noziedzīgi nodarījumi pret īpašumu (t.sk., krāpšana, zādzība, laupīšana, piesavināšanās);
- ✓ noziedzīgi nodarījumi nodokļu jomā.

[7] Pārdodot prasījuma tiesības cesijas ceļā, kreditors saņem līdzekļus no parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja, kurš pēc tam īsteno prasījuma tiesības pret parādnieku, lai atgūtu parādu.

Galvenie ievainojamības aspekti nozarei ir:

- ✓ Nozares pārstāvju neviennozīmīgā izpratne un attieksme pret NILLTPF riskiem un normatīvā regulējuma prasībām;
- ✓ Savai saimnieciskajai darbībai un klientiem piemītošo NILLTPF risku nepietiekama identifikācija un novērtēšana;
- ✓ Uzņēmuma saimnieciskās darbības un klientiem piemītošā NILLTPF riska līmenim neatbilstoša risku novērtējuma un uz tā pamata neatbilstošas IKS izstrāde un/vai nepienācīga uzturēšana, piemēram, neņemot vērā izmaiņas normatīvajā regulējumā, savā darbībā vai klientu datu bāzē;
- ✓ Par NILLTPF novēršanas prasību izpildi atbildīgo personu (t.sk., gan darbinieku, gan augstākās vadības) nepietiekoša izpratne par NILLTPF riskiem, zināšanu un integritātes trūkums;
- ✓ Nepietiekama uzņēmuma darbinieku integritāte.

1.2.2. Terorisma un proliferācijas finansēšana

Terorisma finansēšana ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot, vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, lai finansētu terorismu vai jebkuru citu darbību, kas minētas NILLTPFNL 5. panta trešajā daļā.

Proliferācijas finansēšana ir jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tieša vai netieša vākšana vai nodošana ar mērķi tos izmantot, vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, lai finansētu masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanu, glabāšanu, pārvietošanu, lietošanas vai izplatīšanu[8].

Vērtējot parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozarei piemītošo TPF risku, jāņem vērā apstāklis, ka parāda atgūšanas pakalpojumu klienti (kreditori) izmanto, lai atgūtu vai nu savus aizdotos līdzekļus, vai arī nesaņemtos ienākumus (maksājumus) par sniegto pakalpojumu vai pārdoto preci. Gadījumā, ja pakalpojums tiek sniegts, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, parādnieki var veikt maksājumus gan parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, gan kreditoram. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs saņemtos maksājumus, atbilstoši savstarpēji noslēgtā līguma noteikumiem, pārskaita kreditoram. Iegādājoties parādu portfeli cesijas ceļā, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs norēķinās ar klientu un tad īsteno prasījuma tiesības pret parādnieku. Līdz ar to, lai gan teorētiski pastāv iespēja, ka klients varētu izmantot no parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja saņemtos naudas līdzekļus TPF, praksē iespējamība, ka kāda persona izmantos parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, lai vāktu vai iegūtu līdzekļus TPF ir ļoti maza, tā kā pēc būtības klients vēršas pie parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēja nevis, lai iegūtu līdzekļus, bet gan lai daļēji vai pilnībā atgūtu parādus no saviem klientiem.

Līdz ar to parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozarei piemītošais **terorisma un proliferācijas finansēšanas** riska līmenis vērtējams kā **zems**.

1.2.3. Starptautisko un nacionālo sankciju prasību ievērošana

Sankcijas ir pret valsti, režīmu, vienību vai personu (fizisku vai juridisku) vērsti pasākumi par starptautisko tiesību pārkāpumiem, visbiežāk – pret konkrētām personām, grupām, vienībām ar uzdevumu mainīt to uzvedību[9].

[8] NILLTPFNL 5.panta piektā daļa.

[9] Ārlietu ministrijas Informatīvais materiāls (vadlīnijas) sankciju efektīvai ieviešanai Latvijā, skat.: https://www.mfa.gov.lv/lv/media/3137/download?attachment

Lai arī licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju klienti ir pārsvarā pakalpojumu sniedzēji, kas ir reģistrēti un sniedz savus pakalpojumus Latvijā, vērtējot nozarei piemītošos draudus un ievainojamību Sankciju izpildē, jāņem vērā apstāklis, ka Novērtējuma periodā turpināja būtiski palielināties personu skaits, pret kurām piemērotas Sankcijas. Secīgi, arī Latvijā ir bijuši gadījumi, kad juridiskas personas saimnieciskā darbība tiek apturēta vai pārtraukta, jo tās PLG ir persona, pret ko piemērotas Sankcijas.

Galvenie Sankciju pārkāpšanas vai apiešanas draudu aspekti nozarei:

- ✓ Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju piesaistītā finansējuma izcelsme parādu portfeļu iegādei cesijas ceļā;
- ✓ Sadarbība ar klientu vai pakalpojuma sniedzēju, kuram pašam, vai tā PLG ir noteiktas sankcijas;
- ✓ Saņemtajā parādu portfelī ir prasījumi pret sankcionētām personām.

Galvenie ievainojamības aspekti nozarei:

- ✓ Atsevišķu nozares pārstāvju neviennozīmīgā attieksme pret Sankciju neizpildes riskiem un normatīvā regulējuma prasībām;
- ✓ Savai saimnieciskajai darbībai un klientiem piemītošo Sankciju neizpildes risku nepietiekama identifikācija un novērtēšana;
- ✓ Uzņēmuma saimnieciskās darbības un klientiem piemītošā Sankciju neizpildes riska līmenim neatbilstošas IKS izstrāde un uzturēšana, t.sk., ņemot vērā izmaiņas darbībā vai klientu datu bāzē, sekošana līdz aktualitātēm Sankciju piemērošanā, klientu, to PLG, pārstāvēttiesīgo personu pārbaudes regularitāte pret Latvijai saistošies Sankciju sarakstiem;
- ✓ Nepietiekama uzņēmuma darbinieku integritāte.

1.2.4. Nozarē identificēto risku mazinošu pasākumu priekšlikumi:

1) noteikt UKI tiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, kuriem nav nepieciešams saņemt PTAC licenci (jāņem vērā, ka kritērijs ir licence, nevis tas, ka atgūst no juridiskām personām, proti, ja parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs ir saņēmis PTAC licenci, tad tā darbības uzraudzība parāda atgūšanas jomā ir PTAC kompetencē);
2) lai mazinātu NILLTPF risku cesijas darījumiem, kad parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji pērk vai pārdod parādu portfeļus, darījuma apmēram vai līdzīgi sekojošu darījumu apmēram sasniedzot noteiktu summu, paredzēt pienākumu informēt par darījumu uzraudzības un kontroles institūciju noteiktā termiņā un nepieciešamības gadījumā sniegt nepieciešamos dokumentus.
3) turpināta nozares uzraudzība, veicot pilna apmēra un mērķētās pārbaudes atbilstoši konstatētiem risku paaugstinošiem apstākļiem.

1.2.5. Nozares komentāri

Licencēto parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozares risku novērtējums pirms publicēšanas tika nosūtīts Latvijas Ārpustiesas parādu atguvēju asociācijai. PTAC un nozares pārstāvju tikšanās laikā PTAC izskaidroja nozares risku novērtējumā izmantoto metodoloģiju un sniedza atbildes uz uzdotajiem jautājumiem un rakstiski iesniegtajiem komentāriem, kā arī

atsevišķās vietās precizēja nozares novērtējuma tekstu atbilstoši nozares sniegtajiem komentāriem.

Attiecībā uz PTAC 2. priekšlikumu par nozarē identificēto risku mazināšanas pasākumu, nozare vērsa uzmanību, ka automātiskas ziņošanas par noteikta apmēra cesijas darījumiem vietā būtu lietderīgāk izstrādāt metodiskus norādījumus par paaugstināta riska pazīmēm cesijas darījumos (neskaidra finansējuma izcelsme, augsta riska jurisdikcijas, darījuma ekonomiskā pamatojuma trūkums, neparasti maksājumu nosacījumi, neskaidra prasījumu izcelsme). Tāpat varētu sagatavot labās prakses piemērus, kā dokumentēt cesijas darījuma ekonomisko pamatojumu, finansējuma izcelsmes pārbaudi un iesaistīto personu risku novērtējumu.

2. PARĀDU ATGŪŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU NOZARES RAKSTUROJUMS UN IEVAINOJAMĪBA

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem, kas savas saimnieciskās darbības ietvaros atgūst parādus no patērētājiem, ir saistošs PĀAL, kas paredz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja tiesības un pienākumus parāda ārpustiesas atgūšanas procesā. Likums paredz, ka, lai atgūtu parādus no patērētājiem, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam ir jāsaņem PTAC speciālā atļauja (licence) parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanai.

PĀAL ievērošanu atbilstoši savai kompetencei attiecībā uz darbību bez licences un patērētāju tiesību aizsardzību uzrauga PTAC. Konstatējot PĀAL pārkāpumu – parāda ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniegšanu bez speciālās atļaujas (licences) vai parāda ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniegšanas turpināšanu pēc speciālās atļaujas (licences) darbības apturēšanas, anulēšanas vai tās termiņa izbeigšanās, PTAC ir tiesīgs administratīvā pārkāpuma procesā piemērot naudas sodu fiziskajai personai vai valdes loceklim no piecdesmit sešām līdz četrsimt naudas soda vienībām, atņemot valdes loceklim tiesības uz laiku līdz pieciem gadiem ieņemt noteiktus amatus vai bez tā.

Parādu ārpustiesas atgūšanas nozarē darbojas dažāda lieluma kapitālsabiedrības, t.sk. kapitālsabiedrības, kuru dalībnieki ir ārvalstu kapitālsabiedrības. Paralēli ārpustiesas parādu atgūšanas pakalpojuma sniegšanai atsevišķas kapitālsabiedrības sniedz arī cita veida pakalpojumus, piemēram, juridiskos pakalpojumus, tiesvedības pakalpojumus, rēķinu par maksas autostāvvietu lietošanu izsūtīšanas pakalpojumu, uzņēmumu kreditēšanas pakalpojumu, automobiļu un citu vieglo transportlīdzekļu tirdzniecība. Kā liecina Aptaujas rezultāti 7.1% (iepriekšējā periodā – 19%) no licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem citu uzņēmējdarbības jomu procentuālais apmērs no apgrozījuma pārsniedz 75%, savukārt, parādu atgūšana kā vienīgais nodarbošanās veids ir 50% (iepriekšējā periodā 42.9%) no licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem.

Parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēji atgūst parādus kreditora vārdā pamatojoties uz pilnvarojuma (inkasso) līgumu vai cesijas darījuma rezultātā iegūstot prasījuma tiesības.

2.1. PAKALPOJUMA SNIEDZĒJU SKAITS

Piešķirtais vērtējums – Vidējs

2023. gadā Latvijā darbojās 20 licencēti parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, bet gada ietvaros to skaits samazinājās līdz 19, t.sk., 1 pakalpojuma sniedzējs iesniedza iesniegumu par

licences anulēšanu, pamatojoties uz tā un cita pakalpojuma sniedzēja starpā noslēgto līgumu par uzņēmuma pāreju, kā arī 1 gadījumā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs, kuram ievērojot pārbaudē konstatēto pārkāpumu apmēru bija apturēta speciālā atļauja (licence), izvēlējās izbeigt darbību parādu ārpustiesas atgūšanas jomā attiecībā uz parādu atgūšanu no patērētajiem, iesniedzot iesniegumu licences anulēšanai. Gada ietvaros pārreģistrētas 3 licences, izsniegta 1 jauna licence. Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju apgrozījums 2023. gadā – 26,230 milj. euro, aktīvu kopsumma 76,883 milj. euro, kopumā parādu portfeļa apmērs uz 2023. gada 31. decembri[10]: nodoto parāda lietu skaits – 1`366`713 parāda lietas par kopējo summu 1989,254 milj. euro[11].

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, kuri Novērtējuma periodā pārtraukuši darbību parādu ārpustiesas atgūšanas jomā

2. Tabula.

Nr.	Komersants	Reģistrācijas Nr.	Darbojās līdz
1.	SIA "Baltic Business Advice"	40003953099	30.01.2024.
2.	SIA "Easy Debt Service"	40203246040	26.05.2025.
3.	SIA "Melnā lapa"	40103299624	16.05.2025.
4	SIA "Skogsrav"	42103071315	13.10.2025.

2024. gadā Latvijā darbojās vidēji 19 licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, savukārt, gada ietvaros to skaits samazinājās līdz 18. Gada ietvaros tika pārreģistrētas 5 licences, netika saņemts neviens iesniegums jaunas licences saņemšanai, kā arī 1 gadījumā pakalpojuma sniedzējs izlēma neturpināt parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniegšanu parādu atgūšanā no patērētājiem un tuvojoties licences beigu termiņam neiesniedza iesniegumu licences pārreģistrācijai. Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju apgrozījums 2024. gadā – 30,568 milj. euro, aktīvu kopsumma 95,708 milj. euro, kopumā parādu portfeļa apmērs uz 2024. gada 31. decembri[12]: nodoto parāda lietu skaits – 1`433`274 parāda lietas, par kopējo summu 2046,694 milj. euro.

2025. gadā Latvijā darbojās 18 licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, savukārt, gada ietvaros to skaits samazinājās līdz 15. Gada ietvaros – izsniegtas 2 jaunas licences, pārreģistrētas 7 licences, anulētas 2 licences, pamatojoties uz pakalpojuma sniedzēja iesniegto iesniegumu par licences anulēšanu, kā arī 3 gadījumos pakalpojuma sniedzēji izlēma neturpināt parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniegšanu parādu atgūšanā no patērētājiem un neiesniedza iesniegumu licences pārreģistrācijai. Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju parādu portfeļa apmērs uz 2025. gada 31. decembri[13]: nodoto parāda lietu skaits – 1`403`664 parāda lietas, par kopējo summu 2013,209 milj. euro. Dati par nozares apgrozījumu par 2025. gadu vēl nav pieejami.

[10] Skatīt PTAC mājas lapu: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-arpustiesas-paradu-atgusanas-sektoru

[11] t.sk., gan juridisku personu, gan patērētāju parādu lietas, gan pamatojoties uz pilnvarojumu (inkaso), gan cesijas ceļā iegūti prasījumi. Kopējā lietu skaitā un parādu portfeļa kopsummā ietilpst arī tās parādu lietas, ka nodotas (cedētas) parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem senāk, proti, pirms novērtējuma perioda. Parādu portfeļa kopsummas procentuāli lielāko daļu veido kredītiestāžu un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nodotie parādi (attiecas uz patērētāju lietām, par juridiskām personām šāda informācija netiek iegūta).

[12] Skatīt PTAC mājas lapu: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-arpustiesas-paradu-atgusanas-sektoru

[13] Skatīt PTAC mājas lapu: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-arpustiesas-paradu-atgusanas-sektoru

Parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēji,
kuriem Novērtējuma periodā anulēta licence, pamatojoties uz paša pakalpojuma sniedzēja iesniegto iesniegumu

3. Tabula.

Nr.	Komersants	Reģistrācijas Nr.	Anulēšanas datums
1.	SIA "Julianus Portfolio"	40203088409	30.11.2023.
2.	SIA "RIDA COMPANY"	40003942150	01.09.2023.
3.	SIA "Debt Solution"	40103982111	06.02.2025.
4.	SIA "B2KAPITAL"	40103645131	28.02.2025.

Novērtējuma perioda beigās – 2025. gada 31. decembrī 15 parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem bija spēkā esoša PTAC licence (skat. 4. tabulu).

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, kuriem bija spēkā esoša licence uz 2025. gada 31. decembri

4. Tabula.

Nr.	Komersants	Reģistrācijas Nr.	Licences termiņš
1.	SIA "B2 Impact"	40003255604	beztermiņa
2.	SIA "Creditorum"	40203601947	beztermiņa
3.	SIA "Doles Ieguldījumi"	40203050735	beztermiņa
4.	SIA "GelvoraSergel"	40103837691	09.12.2026.
5.	SIA "GS Core"	40203304955	26.07.2027.
6.	SIA "INKASSO"	40103272013	10.06.2027.
7.	SIA "Julianus Inkasso Latvija"	40003717522	beztermiņa
8.	SIA "Konsultatīva sabiedrība "Conventus""	40003428538	beztermiņa
9.	SIA "Legal Balance"	40003428538	11.07.2027.
10.	SIA "LEXEM"	50203412211	beztermiņa
11.	SIA "LLS"	40002068686	12.04.2026.
12.	SIA "Paus Konsults"	40003352670	beztermiņa
13.	PlusPlus Baltic OU (Ārvalsts komersanta PlusPlus Baltic OU filiāle Latvijā)	40103595574	beztermiņa
14.	SIA "Silva Finance"	40203580522	beztermiņa
15.	SIA "Verdikts"	40103807451	21.12.2027.

Informācijas par parāda atgūšana pakalpojumu sniedzēju skaitu, kas atgūst parādus no saimnieciskās darbības veicējiem un kuriem nav nepieciešams saņemt PTAC licenci, PTAC rīcībā nav. Līdz ar to nav zināms kopējais nozarē darbojošos pakalpojumu sniedzēju skaits Novērtējuma periodā 2023. – 2025. gads.

2.2. PARĀDA ATGŪŠANAS PAKALPOJUMA SNIEDZĒJA KLIENTA PROFILS.

Piešķirtais vērtējums - Zems

Parāda atgūšana – ārpustiesas darbību kopums, ko parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs izmanto, aicinot parādnieku labprātīgi izpildīt kavētās maksājuma saistības[14].

NILLTPFNL izpratnē likuma subjekta klients ir juridiskā vai fiziskā persona vai juridisks veidojums, vai šādu personu apvienība, vai veidojumu apvienība, kuram likuma subjekts sniedz pakalpojumu vai pārdod preci[15]. Līdz ar to parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti NILLTPFNL kontekstā ir kreditori, kas izmanto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, lai atgūtu parādus no saviem klientiem.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji atgūst parādus, iegūstot prasījuma tiesības cesijas ceļā, vai arī pamatojoties uz ar klientu (kreditoru) noslēgtu pilnvarojuma (inkasso) līgumu.

Gadījumā, ja parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējs atgūst parādus, pamatojoties uz pilnvarojuma līgumu, parādnieks var veikt parāda apmaksu gan kreditoram, gan parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam. Saņemtos maksājumus parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējs, atbilstoši savstarpēji noslēgtā līguma noteikumiem, pārskaita kreditoram.

Gadījumos, kad maksājums ir veikts kreditoram, parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam nav iespējams, vai ir ļoti ierobežotas iespējas noskaidrot, kas ir veicis parāda nomaksu, proti, vai tas ir bijis pats parādnieks vai cita persona, cik un kādi maksājumi ir veikti, vai maksājums saņemts kā pārskaitījums, vai samaksa veikta skaidrā naudā.

Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti pārsvarā ir juridiskas personas – ikdienā izmantotu pakalpojumu sniedzēji – elektronisko sakaru un telekomunikāciju, apsaimniekošanas vai komunālo pakalpojumu, medicīnas pakalpojumu, autostāvvietu, kā arī kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji – kredītiestādes un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji.

Kā liecina PTAC rīcībā esošā informācija, tad licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klienti pārsvarā ir juridiskas personas, kuras reģistrētas Latvijā, retāk – juridiskas personas, kuras reģistrētas EEZ, kā arī fiziskas personas Latvijas vai EEZ rezidenti.

Starp licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klientiem, kuru nodotie parādi skaita un parādu kopsummas ziņā sastāda lielāko parādu portfeļa daļu, ir NILLTPFNL subjekti, piemēram, 2023. gadā 52.12 %, savukārt, 2024. gadā – 47.59%, bet 2025. gadā – 45.63% no patērētāju parādu portfeļa lietu skaita bija kredītiestāžu un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nodotās parādu lietas. Šo parāda lietu kopsumma 2023. gadā sastādīja 90.56%, savukārt, 2024. gadā – 90.37%, bet 2025. gadā – 90.95% no parādu portfeļu kopsummas.

Uz 2023. gada beigām licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju kopējais klientu skaits bija 2339 klienti, t.sk., zema riska klientu īpatsvars – 91.03%, vidēja riska klientu – 5.64%, bet augsta riska klientu īpatsvars – 3.33%. Savukārt, 2025. gada beigās vērojams klientu skaita būtisks samazinājums, kad licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem kopā bija 2139[16] klienti, t.sk., 94.22% zema riska klientu (skat. 5. tabulu). Vērtējot licencēto parāda

[14] PĀAL 1.panta 5.punkts.

[15] NILLTPFNL 1. panta 4. punkts.

[16] Šis skaitlis neatspoguļo faktisko personu skaitu, kas izmanto licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus, jo viena persona var būt vairāku parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klients. Atsevišķos gadījumos, uzskaites sistēmas specifikas dēļ, iespējams, ka viens klients ir uzskaitīts vairākas reizes, piemēram, kā klients, ar kuru noslēgts pilnvarojuma līgums un kā klients, ar kuru noslēgts cesijas līgums.

atgūšanas pakalpojuma sniedzēju klientu skaita un dalījuma riska kategorijās izmaiņas Novērtējuma periodā, secināms, ka augsta riska klientu īpatsvars samazinājies par 0.61 procentpunktiem, faktiski to skaits samazinājies par 26.9%.

Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju klientu skaits un dalījums riska kategorijās (2023. – 2025. gads)

5. Tabula.

Riska kategorija	Uz 31.12.2023.		Uz 31.12.2024.		Uz 31.12.2025.	
	Klientu skaits	īpatsvars, %	Klientu skaits	īpatsvars, %	Klientu skaits	īpatsvars, %
zema	2129	91.03%	2262	92.78%	1972	94.22%
vidēja	132	5.64%	111	4.55%	64	3.06%
augsta	78	3.33%	65	2.67%	57	2.72%
kopā	2339		2438		2093	

2.3. KOPĒJAIS NOZARES APGROZĪJUMS.

Piešķirtais vērtējums - Vidējs

Saskaņā ar LR Uzņēmumu reģistra datubāzē pieejamajiem datiem[17], licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju apgrozījums 2023. gadā bija 26,230 milj. euro, aktīvu kopsumma 76,883 milj. euro, savukārt, 2024. gadā apgrozījums bija 30,568 milj. euro, aktīvu kopsumma 95,708 milj. euro (informācija par 2025. gada rādītājiem vēl nav pieejama).

Licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju apgrozījums un aktīvu kopsumma 2023. – 2025. gads

6. Tabula.

Gads	Apgrozījums, milj. euro	Aktīvu kopsumma, milj. euro
2023	26,230	76,883
2024	30,568	95,708

Vērtējot nozares lielumu un būtiskumu ekonomikā, jāņem vērā, ka noradītie dati par apgrozījumu nav 100% apmērā attiecināmi tikai uz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozari, tā kā daļa no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem savas saimnieciskās darbības ietvaros papildus piedāvā arī citus pakalpojumus, kā, piemēram, juridiskos pakalpojumus, pārstāvēšanu tiesvedībā u.c. Turklāt, lai novērtētu tieši licencēto nozares uzņēmumu nozīmi ekonomikā, būtu nepieciešams salīdzināt to ar pakalpojuma sniedzējiem, kuri sniedz līdzīgus pakalpojumus, piemēram, juridisko pakalpojumu sniedzēji vai parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, kas atgūst parādus tikai no saimnieciskās darbības veicējiem.

Atbilstoši Novērtējuma periodā 2023. – 2025. gads PTAC sagatavotajiem pārskatiem par ārpustiesas parādu atgūšanas nozari[18], licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem

[17] Informācija apkopota tikai par tiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, kuriem ir spēkā licence. To komersantu rādītāji, kuriem licence anulēta vai izbeigusies gada ietvaros, nav iekļauti.

[18] Ikgadējie pārskati par ārpustiesas parādu atgūšanas nozari pieejami PTAC mājas lapā: https://www.ptac.gov.lv/lv/statistika-par-arpustiesas-paradu-atgusanas-sektoru

kopskaitā 2023. gadā bija nodotas ārpustiesas atgūšanai 1`366`713 parādu lietas par kopējo summu 1989,254 milj. euro, savukārt, 2024. gadā – 1`433`274 parādu lietas par kopējo summu 2046,694 milj. euro, bet 2025. gadā 1`403`664 parādu lietas par kopējo summu 2013,209 milj. euro (skat. 7. tabulu).

Licencēto parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem nodoto lietu skaits

7. tabula.

Gads	Piedziņas lietu skaits (patērētāji)	Kopsumma (milj., Euro)	Piedziņas lietu skaits (juridiskas personas)	Kopsumma (milj. Euro)	Lietu skaits kopā	Lietu kopsumma (milj. Euro)
2023	1211395	1671,057	155318	318,197	1366713	1989,254
2024	1365808	1773,928	67466	272,766	1433274	2046,694
2025	1334207	1759,353	69457	253,856	1403664	2013,209

Vērtējot parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju nozares būtiskumu valsts ekonomikā, t.sk., gan vadoties no nozares licencēto pārstāvju skaita, datiem par apgrozījumu, pārvaldīto parādu portfeli un to, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pārvaldītais parādu portfelis Novērtējuma periodā turpināja palielināties (šāda tendence bija novērojama arī iepriekšējā Novērtējuma periodā 2020. – 2022. gads), kā arī ņemot vērā parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojuma nozīmīgumu civiltiesisko attiecību stabilitātes veicināšanai gan finanšu, gan nefinanšu sektorā, proti, veicinot parādu ātrāku apmaksu, pēc iespējas meklējot pusēm – kreditoram un parādniekam, izdevīgāku risinājumu, uzskatāms, ka nozares nozīme valsts ekonomikā vērtējama kā vidēji būtiska.

2.4. SKAIDRAS NAUDAS NORĒĶINI.

Piešķirtais vērtējums – Zems

Atbilstoši PTAC rīcībā esošai informācijai Novērtējuma periodā 2023. – 2025. gads neviens no PTAC licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem nepieņem maksājumus skaidrā naudā.[19]

Līdz ar to secināms, ka nozares ievainojamības līmenis attiecībā uz NILL draudiem, ko rada skaidras naudas aprite, kopš 2019. gada, kad tika veikts pirmais parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju nozares risku novērtējums, ir saglabājies nemainīgi zems (neeksistējošs).

3. NILLTPFN TIESISKĀ REGULĒJUMA VISPUSĪGUMS

Piešķirtais vērtējums – Ļoti augsts (0,8)

Novērtējuma periodā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem saistoši bija šādi NILLTPFN jomu regulējošie normatīvie akti:

- ✓ NILLTPFNL;

[19] Atbilstoši PTAC 2021. gada 4. oktobra un 2023. gada 7. februāra Aptaujas rezultātiem.

- ✓ 27.08.2019. Ministru kabineta noteikumi Nr. 406 "Noteikumi par informācijas apjomu, ko sniedz Valsts ieņēmumu dienests par politiski nozīmīgām personām, un tās pieprasīšanas, izsniegšanas un glabāšanas kārtību";
- ✓ likuma "Par nodokļiem un nodevām" 22.^{2} pants[20] ;
- ✓ 08.03.2016. Ministru kabineta noteikumi Nr. 138 "Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā";
- ✓ 03.07.2018. Ministru kabineta noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas likuma subjekts veic klienta neklātienes identifikāciju";
- ✓ 17.08.2021. Ministru kabineta noteikumi Nr. 550 "Noteikumi par aizdomīgu darījumu ziņojumu un sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu";
- ✓ 19.11.2019. Ministru kabineta noteikumi Nr. 530 "Noteikumi par veidlapas paraugu ziņojumam par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā";
- ✓ 13.11.2018. Ministru kabineta noteikumi Nr. 705 "Noteikumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasībām patērētāja kreditēšanas un parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem".

Papildus iepriekš minētajam parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem saistoši arī:

- ✓ Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums;
- ✓ 09.07.2019. Ministru kabineta noteikumi Nr. 327 "Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība" (spēkā līdz 2024. gada 31. martam)
- ✓ 26.03.2024. Ministru kabineta noteikumi Nr. 184 "Starptautisko un nacionālo sankciju ierosināšanas un izpildes kārtība" (spēkā no 2024. gada 1. aprīļa).

NILLTPFN jomu regulējošie normatīvie akti paredz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem:

1) veikt NILLTPF risku novērtējumu, lai noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu savai darbībai un klientiem piemītošos NILLTPF riskus un, pamatojoties uz to, izstrādātu IKS;

2) veicot risku novērtējumu un izstrādājot IKS, ir pienākums ņemt vērā sekojošos risku ietekmējošos apstākļus (vismaz):

    1. klienta risku, kas piemīt klienta juridiskajai formai, īpašnieku struktūrai, klienta vai klienta PLG saimnieciskajai vai personiskajai darbībai;
    2. valsts un ģeogrāfisko risku, proti, risku, ka klients vai klienta PLG ir saistīts ar valsti vai teritoriju, kuras ekonomiskie, sociālie, tiesiskie vai politiskie apstākļi var liecināt par valstij piemītošu augstu NILL vai TPF risku;
    3. klienta izmantoto pakalpojumu un produktu risku, proti, risku, ka klients var attiecīgo pakalpojumu vai produktu izmantot NILL vai TPF;
    4. pakalpojumu un produktu piegādes kanālu risku, kas saistīts ar veidu (kanālu), kādā klients pakalpojumu vai produktu iegūst un izmanto.

[20] Informācijas sniegšana VID par aizdomīgu darījumu, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti NN valsts ieņēmumu jomā rezultātā.

3) pienākumu iecelt vismaz vienu par NILLTPFN jomu atbildīgo darbinieku (t.sk., no augstākas vadības), kas ir tiesīgs pieņemt lēmumus un ir tieši atbildīgs par likuma prasību ievērošanu, kā arī par informācijas apmaiņu ar PTAC.

4) izstrādājot NILLTPFN IKS, jāparedz:
   - ✓ kārtību kā tiek novērtēts un pārskatīts klientam piemītošais NILLTPF risks, t.sk., NILLTPFNL nosaka risku paaugstinošos faktorus, kurus obligāti jāņem vērā, piemēram, klienta vai tā PLG saistība ar augsta riska valstīm, valsti vai teritoriju, pret kuru ANO, ASV vai ES ir noteikušas finanšu vai civiltiesiskus ierobežojumus (Sankcijas), Noteikumi Nr. 705 paredz, kādām papildus pazīmēm tieši parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam jāpievērš uzmanība, vai kas jānoskaidro, nosakot klientam piemītošo NILLTPF risku, piemēram, klients sniedz tādus pakalpojumus, kuru sniegšanas fakta dokumentāra pamatošana ir apgrūtināta. Jāparedz riska kritērijus, kas izriet no paša parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darījuma attiecībām ar klientu, piemēram, darījuma attiecību mērķi un ilgumu, darījumu regularitāti, apjomu un iespējamo līdzekļu apgrozījuma apmēru.
   - ✓ kā un kādā apjomā, pamatojoties uz klientam noteikto NILLTPF riska līmeni, veicama klienta izpēte, t.sk., iekļaujot obligātās klienta izpētes darbības, kas jāveic neatkarīgi no klientam noteiktā riska līmeņa, piemēram, klienta identifikācija pirms darījuma attiecību uzsākšanas, klienta PLG noskaidrošana, darījuma attiecību mērķa un paredzamās būtības noskaidrošana. Informāciju par klienta PLG likuma subjekts iegūst no LR UR, un papildus kādā no vēl NILLTPFNL minētiem veidiem, ņemot vērā klientam noteikto riska līmeni. Gadījumā, ja klientam noteikts augsts NILLTPF risks, tas ir PNP, PNP ģimenes loceklis, vai ar PNP cieši saistīta persona, vai klients nav personīgi piedalījies identifikācijas procedūrā klātienē un neizpildās NILLTPFNL noteiktie kritēriji neklātienes identifikācijai, vai arī klients ir no augsta riska trešās valsts, likuma subjektam jāveic padziļināta klienta izpēte un pastāvīga/padziļināta darījumu uzraudzība. Gan NILLTPFNL, gan Noteikumi Nr. 705 paredz, kādas darbības jāveic padziļinātas izpētes ietvaros. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam ir pienākums pierādīt, ka veiktais klienta izpētes apmērs atbilst klientam piemītošajam NILLTPF riska līmenim.
   - ✓ klienta darījumu uzraudzības un aizdomīgu darījumu atklāšanas kārtību, t.sk., paredzot atturēšanos no aizdomīgu darījumu veikšanas, ziņojumu sniegšanu FID un VID par aizdomīgiem darījumiem. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem ir pienākums nekavējoties ziņot par katru aizdomīgu darījumu. Ziņojums jāiesniedz goAML sistēmā kā reģistrētam lietotājam un attiecas uz līdzekļiem, kas rada aizdomas, ka tie tieši vai netieši iegūti NN rezultātā vai ir saistīti ar TPF, vai mēģinājumu veikt TPF darbības. Tāpat šis pienākums attiecas arī uz gadījumiem, kad ir bijis pietiekams pamats konstatēt aizdomīgu darījumu, bet nepietiekamas uzmanības vai nolaidības dēļ ziņošanas pienākums nav veikts.
   - ✓ klienta izpētes un darījuma attiecību uzraudzības ietvaros iegūto dokumentu un informācijas uzglabāšanas un iznīcināšanas kārtību. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem ir pienākums dokumentēt un saglabāt visus veiktās klienta izpētes rezultātus, par klientu veikto analīžu rezultātus, informāciju par klienta maksājumiem un īstenoto saziņu ar klientu, kā arī informāciju par klienta darījumiem un darījumu

mērķiem. Visa izpētes ietvaros iegūtā informācija jāglabā 5 gadus pēc darījuma attiecību izbeigšanas un jāspēj uzrādīt PTAC vai FID.

- ✓ darbinieku pienākumus, tiesības un atbildību, profesionālo kvalifikāciju un atbilstības standartus, kā arī izstrādāt par NILLTPFN jomu atbildīgo darbinieku atbilstības novērtēšanas politiku, pilnvaru un pienākumu sadales procedūru un darbības uzraudzības procedūru. NILLTPFNL un Noteikumos Nr. 485 iekļauti minimālie kritēriji, kuriem jāatbilst par NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, taču parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji nav ierobežoti noteikt papildus kritērijus, ņemot vērā savas darbības specifiku vai iekšējo kultūru. Kopš 22.10.2024. papildus nākusi klāt prasība IKS iekļaut kārtību, kādā, ievērojot likuma subjekta riska profilu, tiek pārbaudīta to darbinieku piemērotība (atbilstība) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam, kuri ir tieši iesaistīti NILLTPF risku pārvaldībā.
- ✓ izstrādāto politiku un procedūru pārskatīšanas kārtības, ņemot vērā izmaiņas savā darbībā vai normatīvajos aktos.
- ✓ papildus, ņemot vērā darbinieku skaitu, IKS var būt iekļauta kārtība, kādā tiek nodrošināta anonīma iekšējā ziņošana par NILLTPFNL pārkāpumiem un šo ziņojumu izvērtēšana, kā arī neatkarīga audita funkcija, ņemot vērā likuma subjektam piemītošo NILLTPF risku, saimnieciskās darbības apmēru un būtību. Nesaistīti ar izstrādāto IKS un izstrādātajām kārtībām, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbiniekiem, kā arī citām personām, ir tiesības ziņot PTAC par tā uzraudzībā esošā licencētā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja pieļautiem vai iespējamiem NILLTPFNL pārkāpumiem.

5) atsevišķas tieši parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem saistošas prasības, piemēram, attiecībā uz darbinieku apmācībām un to dokumentēšanu, kvalitātes kontroli, risku pārvaldīšanu un tehnoloģisko risinājumu ieviešanu, pilnveidošanu (Noteikumi Nr. 705).

6) datu aizsardzības prasības – NILLTPFNL stingri nosaka, ka likuma prasību ievērošanas nolūkos iegūto informāciju par klientu var izmantot tikai, lai izpildītu NILLTPFNL prasības. Iegūto informāciju aizliegts izmantot komerciālos nolūkos. Tāpat likuma subjektam ir pienākums nodrošināt, ka darbinieki pārzina personas datu aizsardzības prasības NILLTPFN jomā.

Izmaiņas NILLTPFN normatīvajā regulējuma Novērtējuma periodā, kas attiecās uz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem:

1) Ar 23.11.2023. NILLTPFNL grozījumiem, kas stājās spēkā 01.01.2024.:
   - ✓ precizēta juridiskā veidojuma PLG definīcija, papildinot, ka juridiska veidojuma PLG ir: "(..) labuma guvējs vai, ja vēl nav noteiktas fiziskās personas, kuras ir labuma guvēji, personu grupa, kuras interesēs ir izveidots vai darbojas juridiskais veidojums, kā arī cita fiziskā persona, kura tiešā vai netiešā veidā kontrolē juridisko veidojumu";
   - ✓ paredz izveidot juridisko veidojumu PLG reģistru, ko ved LR UR, vienlaikus nosakot šajā reģistrā reģistrējamās informācijas apjomu un LR UR tiesības pieprasīt informāciju.

2) Ar 19.09.2024. NILLTPFNL grozījumiem, kas stājās spēkā 22.10.2024.:

- ✓ noteikts, ka izstrādājot IKS jāparedz kārtību, kādā, ievērojot likuma subjekta riska profilu, tiek pārbaudīta to darbinieku piemērotība (atbilstība) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam, kuri ir tieši iesaistīti NILLTPF risku pārvaldībā;
- ✓ iekļauts jauns risku paaugstinošs faktors, kas jāņem vērā, veicot klienta izpēti: klients ir trešās valsts pilsonis, kas pieprasa vai ir saņēmis termiņuzturēšanās atļauju saistībā ar ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā, nekustamā īpašuma iegādi, bezprocentu valsts vērtspapīru iegādi vai pakārtotajām saistībām ar Latvijas kredītiestādi;
- ✓ noteikts, ka gadījumos, kad klienta PLG ir nerezidents un pastāv augsts NILLTPF risks, likuma subjekts, ievērojot uz risku novērtējumu balstītu pieeju, ir tiesīgs pieprasīt informāciju par personu apliecinoša dokumenta numuru un izdošanas datumu, valsti un institūciju, kas dokumentu izdevusi;
- ✓ noteikts, ka ja likuma subjekts ir veicis klienta identifikāciju, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, atbilstoši normatīvo aktu prasībām, likuma subjekts var nepiemērot šā likuma 14. panta prasības;
- ✓ precizēts, ka turpmāk klientiem, kuri paši (fiziskas personas), vai kuru PLG (klienti - juridiskas personas un juridiski veidojumi) ir PNP, PNP ģimenes locekļi vai ar PNP cieši saistītas personas, šī klientam piemītošā pazīme jāskata kopā ar risku novērtējumu, un pamatojoties uz risku novērtējumu, tad jālemj par padziļinātas izpētes veikšanu. Attiecībā uz klientu, kura PLG (juridiska persona vai juridisks veidojums) ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona, noteikts, ka turpmāk šo pazīmi nepieciešams skatīt kopumā ar risku novērtējumu un pamatojoties uz risku novērtējumu, veikt vienu vai vairākus padziļinātās izpētes pasākumus, kas uzskaitīti 22. panta pirmajā daļā.

3) Ar 04.12.2024. grozījumiem likumā "Par nodokļiem un nodevām", kas stājās spēkā 01.01.2025. grozīts $22.^2$ pants par informācijas sniegšanu VID par aizdomīgiem darījumiem, kā arī citiem darījumiem. Ar minētajiem grozījumiem izslēgta panta trešā daļa, kurā bija iekļauts pazīmju saraksts, kuras konstatējot sniedzams ziņojums VID par aizdomīgu darījumu nodokļu jomā. Grozījumi paredz, ka turpmāk NILLTPFNL subjekts nekavējoties ziņo arī VID par tādu personas, kuras rezidences (reģistrācijas) valsts ir LR, aizdomīgu darījumu, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti NN valsts ieņēmumu jomā [21] rezultātā. Ziņošanas kārtība nav mainījusies, proti, ziņojumu iesniedz, izmantojot FID uzturēto goAML sistēmu.

4) Ar 22.05.2025. grozījumiem Sankciju likumā, kas stājās spēkā 10.06.2025.:
   - ✓ paplašinātas FID tiesības sniegt informāciju, kas iegūta, izpildot Sankciju likuma un uz tā pamata izdoto normatīvo aktu prasības, operatīvās darbības subjektiem, izmeklēšanas iestādēm, prokuratūrai, tiesai vai Sankciju likumā minētajām UKI, kā arī citām institūcijām, ja pēc FID ieskata, šo informāciju attiecīgās institūcijas var izmantot tām normatīvajos aktos noteikto uzdevumu veikšanai;
   - ✓ turpmāk par aizdomām par Sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu jāziņo tikai FID NILLTPFNL noteiktā kārtībā;

[21] VID kompetencē ir plašāks izmeklējamo NN uzskaitījums (ne tikai nodokļu joma), tajā skaitā, krāpšana, grāmatvedības un statistiskās informācijas noteikumu pārkāpšana, darba samaksas noteikumu pārkāpšana u.c.

- ✓ paredzēta administratīvā atbildība par Sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot, pārvietojot pāri robežai Sankcijām pakļautās preces vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, ja preču vai pakalpojumu vērtība nesasniedz 10 000 euro. Fiziskām personām var tikt piemērots naudas sods līdz 10 000 euro, savukārt, juridiskām personām – līdz 30 000 euro;
- ✓ par darbībām ar Sankcijām pakļautām precēm un ar tām saistītiem pakalpojumiem, ja to vērtība pārsniedz 10 000 euro, paredzēta krimināltatbildība. Tāpat saglabāta krimināltatbildība gadījumos, kad pārkāpumi skar stratēģiskas nozīmes preces, šaujamieročus un to būtiskās sastāvdaļas, šaujamieroču munīciju, militāriem mērķiem paredzētas preces vai tehnoloģijas, kā arī citu sektorālo vai mērķēto finanšu Sankciju objektus.

5) Ar 10.10.2024. grozījumiem Sankciju likumā, kas stājās spēkā 01.11.2024.:
   - ✓ iekļautas definīcijas: "līdzekļi", "saimnieciskie resursi", "līdzekļu iesaldēšana" un "saimniecisko resursu iesaldēšana". "Līdzekļi" Sankciju likuma izpratnē ir jebkāda veida finanšu aktīvi un ieguvumi, t.sk., arī parādi un parādu saistības, savukārt, "līdzekļu iesaldēšana" ir aizliegums jebkādai līdzekļu kustībai, pārvedumiem, grozījumiem, izmantošanai, piekļuvei tiem vai rīcībai ar tiem, kuras rezultātā jebkādā veidā varētu mainīties to apjoms, summa, atrašanās vieta, īpašnieks, valdītājs, raksturīgās iezīmes vai galamērķis, vai rastos jebkādas citas izmaiņas, kuru dēļ kļūtu iespējama līdzekļu izmantošana, tostarp vērtspapīru portfeļa pārvaldība;
   - ✓ paredzēts, ka finanšu ierobežojumu gadījumā nekavējoties un bez iepriekšēja brīdinājuma jāiesaldē visus līdzekļus un saimnieciskos resursus, kas tieši vai netieši, pilnībā vai daļēji ir sankciju subjekta, tostarp trešo personu, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, īpašumā, valdījumā, turējumā vai kontrolē; tieši vai netieši nedarīt pieejamus sankciju subjektam, tostarp trešajām personām, kuras rīkojas to vārdā vai to vadībā, vai to labā, līdzekļus un saimnieciskos resursus;
   - ✓ noteikts, ja persona, piemērojot Sankciju likuma vai citu normatīvo aktu prasības Sankciju jomā, labticīgi iesaldējusi līdzekļus vai saimnieciskos resursus vai atteikusies līdzekļus vai saimnieciskos resursus darīt pieejamus, attiecīgajai personai vai tās vadībai, tostarp padomes un valdes locekļiem, un darbiniekiem neiestājas juridiskā atbildība, t.sk., civiltiesiskā atbildība.

6) Ar 08.12.2023. grozījumiem Sankciju likumā, kas stājās spēkā 01.04.2024. noteikts, ka FID ir kompetentā institūcija Sankciju izpildes jautājumos, tiktāl, ciktāl normatīvie akti nenosaka citādi, un cīņā pret Sankciju apiešanu vai apiešanas mēģinājumu finanšu ierobežojumu izpildē, atbilstoši NILLTPFNL noteiktajam, kā arī paredz, kādas tiesības un pienākumi ietilpst FID kompetencē Sankciju izpildes jautājumos, t.sk., tiesības pieprasīt dokumentus, tiesības atbrīvot iesaldētos līdzekļus vai darīt tos pieejamus, lai segtu Sankciju subjekta pamatvajadzības. Papildus grozījumi paredz:
   - ✓ citas institūcijas, kas ir tiesīgas pieņemt lēmumus par izņēmumu piemērošanu Sankciju izpildē, ja konkrētās Sankcijas tādus paredz (vispārējā gadījumā lēmumus pieņem FID);

- ✓ Ministru kabinetam noteikt kritērijus finanšu tirgus dalībniekiem, pēc kādiem noteikt ES vai NATO dalībvalsts noteiktās sankcijas, kuru ievērošana būtiski ietekmē finanšu tirgus dalībniekus vai finanšu tirgus intereses;
- ✓ pienākumu ikvienai personai nekavējoties informēt FID par Sankciju izpildi, t.sk., par līdzekļu iesaldēšanu, tiklīdz tā veikta;
- ✓ izslēgts pienākums informēt UKI par konstatēto Sankciju pārkāpšanu vai tās mēģinājumu un tā rezultātā iesaldētiem līdzekļiem.

7) Ar 18.04.2023. grozījumiem Noteikumos Nr. 705, kas stājās spēkā 01.06.2023. noteikts:
   - ✓ pienākums par NILLTPFN prasību izpildes ievērošanu atbildīgā darbinieka (tai skaitā no augstākās vadības) atbilstības izvērtēšanu atbilstoši likumā noteiktajām prasībām veikt ne retāk kā reizi trijos gados, vai arī nekavējoties, kolīdz kļūst zināma informācija, ka par NILLTPFN prasību izpildes ievērošanu atbildīgais darbinieks (tai skaitā no augstākās vadības) neatbilst likumā noteiktajām prasībām vai ir radušās šaubas par viņa atbilstību;
   - ✓ nodrošināt apmācības par personas datu aizsardzības prasībām NILLTPFN jomā;
   - ✓ turpmāk vairs neiedalīt klientus riska tipos, bet gan novērtēt klienta risku pazeminošas un paaugstinošas pazīmes un faktorus, noteikt klientam piemītošo risku un iedalīt klientu kādā no riska līmeņiem, sākot ar zemākā riska līmeni un beidzot ar augtākā riska līmeni;
   - ✓ kādi avoti jāņem vērā, veicot klienta riska izvērtējumu un nosakot atbilstošus izpētes pasākumus,

   kā arī:
   - ✓ izslēgtas atsevišķas prasības attiecībā uz informāciju, kas parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam ir jānoskaidro vai jāņem vērā, nosakot klientam piemītošo riska līmeni, piemēram, izslēgts klienta komercdarbības veidu uzskaitījums, tā vietā paredzot, ka parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējam jānoskaidro vai klienta saimnieciskās darbības veids ir saistīts ar paaugstināta riska nozari.

Novērtējuma periodā, neskatoties uz veiktajam izmaiņām normatīvajos aktos, joprojām saglabājās iepriekšējā novērtējuma periodā 2020. – 2022. gads konstatētā problemātika:

1) parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, kuri atgūst parādus tikai no juridiskām personām, nav pakļauti licencēšanas prasībām un nav apzināts šādu pakalpojumu sniedzēju loks;
2) NILLTPFNL paredz vienlīdz apjomīgas prasības attiecībā uz IKS izstrādi parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem, kā tās ir noteiktas NILLTPFNL subjektiem – finanšu iestādēm. Proti, NILLTPFNL neparedz izņēmumus vai gadījumus, kad parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs var nepiemērot likuma prasības, vai piemērot tās mazākā apmērā. Atsevišķiem finanšu pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, maksājumu iestādēm, ir paredzēti izņēmuma gadījumi, kādos tie ir tiesīgi neveikt klientu izpētes pasākumus.

Kā liecina PTAC veiktās Aptaujas rezultāti 78.6.% (iepriekšējā periodā 2020. – 2022. gads – 76.2%, bet pirms tam periodā 2017. – 2019. gads – 61.5%) no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem uzskata, ka NILLTPFN jomas normatīvais regulējums attiecībā uz nozari izvirzītām prasībām (t.sk., attiecībā uz klientu izpēti, ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem,

klientu padziļināto izpēti, prasībām speciālās atļaujas (licences) saņemšanai u.c.) ir uzskatāms par atbilstošu, savukārt 21.4% pakalpojuma sniedzēju uzskata, ka NILLTPFN regulējuma prasības nozarei nav atbilstošas vai nepieciešami uzlabojumi.

Kā ierosinājumus regulējuma uzlabošanai nozares pārstāvji ir norādījusi, ka būtu lietderīgi precizēt prasību piemērošanas apjomu gadījumos, kad pakalpojuma sniedzējs nepārvalda klientu līdzekļus savā vārdā vai neveic maksājumu starpniecību, kā arī pilnvērtīgai klienta un darījumu izpētei licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem būtu piešķirama piekļuve valsts datu bāzēm[22].

4. UZRAUDZĪBAS PASĀKUMU EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

Novērtējuma periodā spēku zaudēja Noteikumi Nr. 64 un stājās spēkā Noteikumi Nr. 485. Neskatoties uz to, prasības, kādām jāatbilst parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, lai tas varētu saņemt speciālo atļauju (licenci), ar Noteikumu Nr. 485 pieņemšanu nesamazinājās.

Kā viens no kritērijiem speciālās atļaujas (licences) saņemšanai, ir pienākums izstrādāt IKS atbilstoši NILLTPFNL prasībām[23]. Novērtējuma periodā – 01.02.2025. stājās spēkā Noteikumu Nr. 485 grozījumi, kas papildina šo prasību, paredzot, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam jābūt izstrādātai gan NILLTPFN IKS, kas atbilst NILLTPFNL prasībām, gan Sankciju riska pārvaldīšanas IKS, atbilstoši Sankciju likuma prasībām.

Atbilstība Noteikumu Nr. 485 (iepriekš – Noteikumu Nr. 64) prasībām ir jānodrošina gan uz speciālās atļaujas (licences) izsniegšanas brīdi, gan visā licences spēkā esamības laikā.

Novērtējuma periodā pieņemtie Noteikumu Nr. 485 grozījumi, kas stājās spēkā 01.02.2025., paredz, ka turpmāk speciālā atļauja (licence) parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanai tiek izsniegta uz nenoteiktu laiku, tādējādi atceļot licences pārreģistrāciju ik pēc 3 gadiem. 2025. gadā daļai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, beidzoties iepriekš izsniegtās licences termiņam, licences jau ir pārreģistrētas uz nenoteiktu laiku. Paredzams, ka nemainoties apstākļiem, uz 2027. gada beigām visas PTAC izsniegtās speciālās atļaujas (licences) parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanai, būs beztermiņa.

NILLTPFNL 45. panta (2^1) daļa paredz, ka PTAC ir licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju UKI, kas uzrauga, kā PTAC licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ievēro un izpilda NILLTPFN regulējuma prasības. UKI tiesības NILLTPFN jomas uzraudzībā noteiktas NILLTPFNL 47. panta pirmajā daļā, t.sk., tiesības pieprasīt informāciju, kas saistīta ar likuma prasību izpildi, pieprasīt uzrādīt dokumentu oriģinālus, saņemt to kopijas, paskaidrojumus, veikt darbības, lai nepieļautu vai samazinātu NILLTPF iespējas, veikt klātienes pārbaudes likuma subjekta saimnieciskās darbības veikšanas telpās, sastādīt aktus par konstatētiem pārkāpumiem un noteikt pārkāpumu novēršanas termiņus, kontrolējot pārkāpumu novēršanas izpildi, publicēt statistisko informāciju par pārkāpumiem un piemērotajām sankcijām, kā arī izdot ieteikumus NILLTPFNL noteikto pienākumu izpildei. Atsevišķi NILLTPFNL 47. panta (1^1) daļa paredz tiesības PTAC veikt UKI pasākumus tādām personām, kuras kā likuma subjekti nav reģistrējušās, bet pēc rīcībā esošās informācijas faktiski atbilst likuma subjekta statusam.

[22] Pirmšķietami domāta piekļuve bez maksas, jo faktiski likums šobrīd ļauj iegūt ziņas no dažādām datu bāzēm, bet tas ir maksas pakalpojums.

[23] Noteikumu Nr. 64 9.9. apakšpunkts, Noteikumu Nr. 485 10.9. apakšpunkts.

Savukārt NILLTPFNL 78. panta pirmā daļa nosaka sankcijas, ko PTAC kā UKI ir tiesīga piemērot licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem par normatīvo aktu pārkāpumu NILLTPFN jomā.

PTAC Kārtībā ir iekļauta atsevišķa sadaļa NILLTPFN un Sankciju ievērošanas uzraudzībai, kas nosaka kā PTAC īsteno licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju uzraudzību.

Kārtība paredz:

1) katru gadu izstrādāt PTAC pasākumu plānu NILLTPFN un Sankciju jomā, ņemot vērā aktuālo ar Ministru kabineta rīkojumu apstiprināto Pasākumu plānu NILLTPFN;
2) piemērot risku novērtējumā balstītu pieeju, t.sk., ņemot vērā NRA, PTAC izstrādātajā nozares risku novērtējumā, TPF risku novērtējumā identificētos riskus, kā arī PTAC izstrādāto risku profilēšanas matricu, plānojot klātienes un neklātienes pārbaudes;
3) izmantot risku profilēšanas matricu arī mērķēto pārbaužu plānošanai, vadoties gan pēc likuma subjektiem noteiktā riska līmeņa, gan pēc konkrētam likuma subjektam piemītošo draudu vai ievainojamības līmeņa;
4) kāda informācija tiek ņemta vērā un vērtēta parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju neklātienes un klātienes pārbaudes ietvaros, t.sk., tiek vērtēts, vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja izstrādātais savai darbībai piemītošā NILLTPF riska un Sankciju riska novērtējums ir atbilstošs, vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja izstrādātā NILLTPFN IKS un Sankciju risku IKS ir izstrādāta atbilstoša likuma subjekta darbībai un vai/kā tā ir ieviesta faktiski praksē. Papildus tiek vērtēts parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbinieku un vadības izpratnes līmenis par NILLTPFN jomu un riskiem, informācija par veiktajām vai apmeklētajām darbinieku apmācībām, kā arī citi atbilstības aspekti.

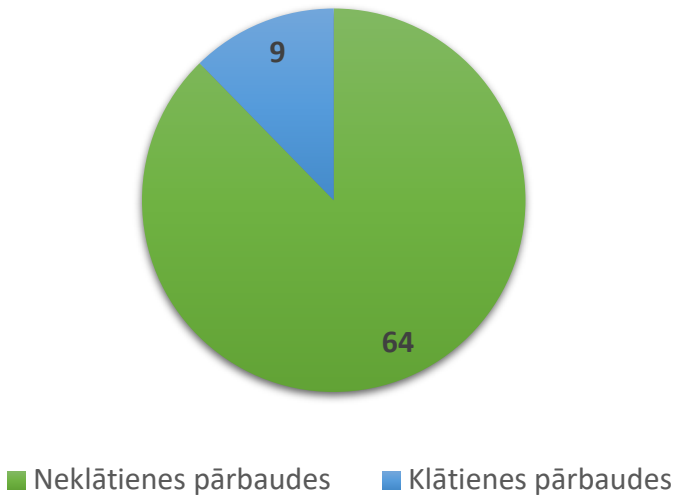
Atbilstoši Kārtībā noteiktajam, konstatējot pārbaudes ietvaros neatbilstību normatīvo aktu prasībām vai pārkāpumu, PTAC izvērtē lietderīgos pasākumus konstatēto neatbilstību novēršanai. Lemjot par administratīvā soda piemērošanu PTAC ievēro Vadlīnijās Nr.9 noteiktos pamatprincipus pārbaudēs konstatēto pārkāpumu izvērtēšanā un sankciju piemērošanā, lai novērstu NILLTPFN un Sankciju risku pārvaldības prasību pārkāpumus. Vadlīnijas Nr. 9 paredz, ka sankcijas var tikt piemērotas gan par izdarītu, jau pabeigtu vai turpinātu pārkāpumu. Tā kā Vadlīniju Nr. 9 pamatprincipi paredz piemērot sankcijas par konstatētiem pārkāpumiem, lai panāktu efektīvu parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbības uzlabošanos vai pārkāpuma novēršanu un visus praksē iespējamos gadījumus nav iespējams paredzēt, Vadlīnijas Nr. 9 paredz, ka pieņemot lēmumu par sankciju piemērošanu PTAC izņēmuma gadījumos var atkāpties no Vadlīnijās Nr. 9 noteiktajiem soda apmēriem vai principiem, pamatojot šādas atkāpšanās iemeslus lēmumā.

PTAC veicot uzraudzības pasākumus, plānojot neklātienes un klātienes pārbaudes, nemainīgi piemēro uz risku novērtējumu balstītu pieeju, proti, izmantojot risku matricu un ņemot vērā pirmšķietami konstatētās pazīmes par iespējamu izvairīšanos no normatīvo aktu prasībām vai to neievērošanu. Tāpat tiek ņemta vērā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja sadarbības ar PTAC, piemēram, vai tiek sniegta pilnīga un pārbaudāma informācija, vai novērojama izvairīšanas no informācijas sniegšanas, kā arī īpaša uzmanības pievērsta tiek tiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, kuru darbībā jau konstatētas būtiskas neatbilstības vai pārkāpumi, pastiprināti uzraugot to darbību. Risku novērtējumā balstīta pieeja uzraudzībā nozīmē, ka gadījumā ja gada ietvaros kādam no pārbaužu plānā neiekļautam komersantam

konstatēti tā riska līmeni, draudu vai ievainojamību palielinoši apstākļi, tam var tik uzsākta mērķētas pārbaudes lieta, lai gan gada plānā tas nebija paredzēts.

Kopumā Novērtējuma periodā PTAC veicis 73 licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pārbaudes (skat. attēlu Nr. 2 un 8. tabulu).

Attēls Nr. 2

Licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju NILLTPFNL un Sankciju prasību ievērošanas pārbaužu skaits pēc pārbaudes vides.

Novērtējuma periodā veiktie uzraudzības pasākumi:

1) 2023. gadā tika veiktas 19 neklātienes pārbaudes, t.sk., 4 vispārīgo licencēšanas prasību pārbaudes, uzsākta 1 pārbaudes lieta par savai darbībai piemītošo risku novērtējumu, 5 pārbaudes lietas par parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju iekšējo NILLTPFN procedūru un Sankciju risku pārvaldības procedūru atbilstības izvērtēšanu un 9 mērķētās pārbaudes (šeit un turpmāk atšifrējumam skat. 8. tabulu). Papildus 2023. gadā tika veiktas 3 klātienes pārbaudes, kā arī turpinātas skatīt iepriekšējā gadā uzsāktās pārbaudes lietas, kontrolējot konstatēto trūkumu novēršanas pasākumus (t.sk., 2 lietās pieņemot lēmumus par sankciju piemērošanu).
2) 12.12.2023. tika novadīts tiešsaistes seminārs par PTAC pārbaudēs biežāk konstatētajiem pārkāpumiem un neatbilstībām, problēmjautājumiem par normatīvo aktu prasību ieviešanu praksē IKS. Uzaicināti piedalīties seminārā tiešsaistē bija visi parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, kam uz to brīdi bija spēkā esoša PTAC speciālā atļauja (licence) parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanai, kā arī pēc semināra tika nosūtīti mācību materiāli un semināra ieraksts. Semināra materiāli joprojām ir aktuāli un pieejami FID uzturētajā mācību platformā https://training.fid.gov.lv/.
3) 2024. gadā tika veiktas 18 neklātienes pārbaudes, t.sk., 4 vispārīgās licencēšanas prasību pārbaudes, uzsāktas 4 pārbaudes lietas par savai darbībai piemītošo risku novērtējumu, 4 pārbaudes lietas par parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja iekšējo NILLTPFN procedūru un Sankciju risku pārvaldīšanas procedūru atbilstības izvērtēšanu un 6 mērķētās pārbaudes. Papildus 2024. gadā veiktas 3 klātienes pārbaudes.

4) 2025. gadā veiktas 27 neklātienes pārbaudes, t.sk., 9 vispārīgo licencēšanas prasību pārbaudes, uzsāktas 5 pārbaudes lietas par savai darbībai piemītošo risku novērtējumu, 6 pārbaudes lietas par parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja iekšējo NILLTPFN procedūru un Sankciju risku pārvaldīšanas procedūru atbilstības izvērtēšanu un 7 mērķētās pārbaudes. Papildus 2025. gadā veiktas 3 klātienes pārbaudes, uzraudzīti iepriekšējā periodā konstatēto pārkāpumu novēršanas pasākumi, pieņemts viens lēmums par sankciju piemērošanu par iepriekšējā gadā uzsāktajā mērķētajā pārbaudes lietā konstatētajiem pārkāpumiem.

Novērtējuma periodā veiktās licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pārbaudes NILLTPFN un Sankciju jomā[24]

8. tabula.

Veiktās subjektu pārbaudes NILLTPFN jomā -	2023	2024	2025	Kopā
Neklātiene:				
Piesaistītā finansējuma pārbaudes	0	1	0	1
PLG pārbaudes	0	0	1	1
Vispārīgās licenču prasību pārbaudes	4	4	9	17
Risku novērtējumu pārbaudes	1	4	5	10
Sabiedrības atbildīgo darbinieku pārbaudes	1	1	6	8
IKS pārbaudes	5	4	6	15
Risku pārvaldību ziņojumu un kvalitātes kontroles pārbaudes	7	4	0	11
Citas	1	0	0	1
Kopā neklātienē:	19	18	27	64
Klātiene:				
Pilna apmēra kompleksās klātienes pārbaudes	3	3	3	9

Papildus PTAC veic citus pasākumus licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbības uzraudzībai, monitorējot dažādas izmaiņas, kam var būt ietekme uz to atbilstību Noteikumos Nr. 485 (iepriekš – Noteikumos Nr. 64) noteiktajiem kritērijiem, iegūstot informāciju par darbībām NILLTPFN jomā, darbinieku apmācībām NILLTPFN un Sankciju risku pārvaldības jomās, kā arī citu uzraudzībai nepieciešamo informāciju. Tāpat PTAC regulāri informē un atgādina licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem par izmaiņām normatīvajā regulējumā, kā arī Novērtējuma periodā sniedzis individuālas konsultācijas par dažādiem ar NILLTPFN un/vai Sankciju izpildes prasībām saistītiem jautājumiem. Kopā periodā sniegtas vismaz 80 konsultācijas, t.sk., 2023. gadā – 15, 2024. gadā – 24 un 2025. gadā – 41 konsultācija.

Papildus Novērtējuma periodā, ņemot vērā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem saistošo NILLTPFN jomas normatīvo aktu grozījumus, PTAC strādāja pie 12.06.2019. apstiprināto Vadlīniju Nr. 7 "PTAC uzraugāmajiem NILLTFNL un Sankciju likuma subjektiem" pārskatīšanas un 29.10.2025. tika apstiprinātas PTAC vadlīnijas Nr. 8 "Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzraugāmajiem Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likuma un Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likuma subjektiem", kas paredzētas abām uzraudzībā esošajām nozarēm.

[24] Risku novērtējuma, IKS un klātienes pārbaudēs tiek pārbaudīta atbilstība gan NILLTPFN, gan Sankciju risku pārvaldības jomā.

Novērtējuma periodā 2023. un 2024. gadā notika aktīvs darbs pie IT sistēmas izstrādes, tā kā informācijas par uzraudzības aktivitātēm dokumentēšana, uzglabāšana un reģistrēšana joprojām bija diezgan sadrumstalota un tika veikta dažādos avotos. Savukārt, 2025. gada sākumā tika ieviesta jauna uzraudzības sistēma, kas joprojām tiek pilnveidota, lai turpmāk visa uzraudzības procesā iegūtā un dokumentētā informācija būtu pieejama vienā IT sistēmā.

Novērtējuma periodā PTAC struktūrvienībā, kuras pienākumos ietilpst parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšana, pārlicencēšana, darbības uzraudzība attiecībā uz patērētāju tiesību aizsardzības, NILLTPFN un Sankciju izpildes normatīvo aktu prasībām, nav bijusi darbinieku mainība. Līdz ar to secināms, ka PTAC darbiniekiem ir labas zināšanas, uzkrātā pieredze un izpratne par parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanas nozares specifiku, tendencēm un attīstību.

Nozares uzraudzībai Novērtējuma periodā, tāpat kā iepriekšējā Novērtējuma periodā, nemainīgi paredzētas kopumā 5,5 amata vietas (t.sk., licencēšanas un pārlicencēšanas procesam, licencēšanas prasību uzraudzībai, patērētāju tiesību aizsardzības normatīvo aktu atbilstības uzraudzībai, NILLTPFN un Sankciju izpildes prasību uzraudzībai). Vienlaikus struktūrvienības darbinieku kompetencē papildus ietilpst apdrošināšanas pakalpojumu uzraudzība patērētāju tiesību aizsardzības kontekstā. NILLTPFN jomas uzraudzībai struktūrvienībā paredzētas 2,5 amata vietas. Faktiski Novērtējuma periodā darba apjoma un darbinieku skaita dēļ visi struktūrvienības darbinieki iesaistīti arī patērētāju tiesību aizsardzības un komercprakses uzraudzības jomā gan parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, gan apdrošināšanas pakalpojumu nozarēs.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju darbību NILLTPFN jomā uzraugošie darbinieki:

1) 2023. gadā apmeklēja 3 seminārus par dažādiem NILLTPFN jautājumiem (t.sk., Deloitte UK organizētās apmācības, gatavojoties MoneyVal novērtējumam, apmācības par aizdomīgu darījumu izmeklēšanu un risku novērtējumā balstītu Latvijas finanšu un kapitāla tirgus uzraudzību);
2) 2024. gadā apmeklēja 7 seminārus par dažādām NILLTPFN aktualitātēm un jautājumiem, t.sk., UKI paredzētās apmācības par FATF metodoloģiju un gatavošanos MoneyVal novērtējumam, kā arī 1 FID organizēto konferenci “EU Sanctions Against Russia: Implementation, Effectiveness and Future”;
3) 2025. gadā apmeklēja 5 seminārus par dažādiem NILLTPFN jautājumiem un aktualitātēm, kā arī FID organizēto konferenci “Guarding the Gate: Sanctions, Export Controls & Business Responsibilities.”

Apzinoties NILLTPFN un Sankciju izpildes jomu uzraudzības nozīmīgumu, kā arī normatīvo aktu uzlikto pienākumu administratīvo slogu Aptaujas ietvaros PTAC lūdza licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem novērtēt to sadarbību ar PTAC, sniedzot atgriezenisko saiti un ierosinājumus sadarbības uzlabošanai. Visi licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji līdzšinējo sadarbību ar PTAC NILLTPFN jomas uzraudzības ievaros novērtējuši kā labu, vienlaikus izsakot ieteikumus, kā varētu padarīt komunikāciju efektīvāku. Jāpiebilst, ka nozares pārstāvji atzinīgi novērtējuši līdzšinējo saziņu gan konsultēšanās, gan uzraudzības ievaros, piemēram, norādot, ka: “Līdzšinējā sadarbība ar PTAC kopumā vērtējama kā konstruktīva un profesionāla. Saziņas kanāli ir skaidri definēti, un informācijas apmaiņa notiek savlaicīgi un strukturēti. PTAC darbība kopumā veicina nozares caurspīdīgumu un atbilstības kultūras stiprināšanu. Lai gan sadarbība kopumā ir laba, pastāv iespējas to padarīt vēl efektīvāku. Dažkārt normatīvo prasību interpretācija praksē var būt atšķirīga. Papildu piemēri vai tipoloģijas palīdzētu nodrošināt vienotu

izpratni nozarē. Regulāras nozares konsultācijas vai apaļā galda diskusijas palīdzētu savlaicīgi identificēt problēmjautājumus un apmainīties ar labās prakses piemēriem."

5. ADMINISTRATĪVO SANKCIJU PIEEJAMĪBA UN PIEMĒROŠANA

Piešķirtais vērtējums – Ļoti augsts (0,8)

Atbilstoši NILLTPFNL 78. panta pirmajai daļai, PTAC kā licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju UKI par pārkāpumiem NILLTPFN jomā (attiecībā uz klienta izpēti, darījuma attiecību un darījumu uzraudzību, atturēšanos no darījuma veikšanas, ziņošanu par aizdomīgiem darījumiem, informācijas sniegšanu PTAC vai FID, līdzekļu iesaldēšanu, IKS, informācijas glabāšanu un iznīcināšanu), var piemērot šādas sankcijas:

1) izteikt publisku paziņojumu, norādot par pārkāpumu atbildīgo personu un pārkāpuma būtību;
2) izteikt brīdinājumu;
3) uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai personai (fiziskajai vai juridiskajai) soda naudu divkāršā apmērā no pārkāpuma rezultātā iegūtās peļņas (ja to iespējams aprēķināt) vai citādu soda naudu līdz 1 000 000 euro;
4) apturēt vai pārtraukt darbību (tai skaitā apturēt vai anulēt licenci, apturēt saimniecisko darbību, piemērot liegumu izmaiņu reģistrācijai komercreģistrā komercsabiedrības reorganizācijai un dalībnieku maiņai) un dot kredītiestādēm vai maksājumu pakalpojumu sniedzējiem rīkojumus par likuma subjekta norēķinu operāciju daļēju vai pilnīgu apturēšanu;
5) noteikt pagaidu aizliegumu par pārkāpumu atbildīgajai personai pildīt tai likuma subjekta noteiktos pienākumus;
6) pienākumu veikt noteiktu rīcību vai atturēties no tās;
7) uzlikt par pienākumu likuma subjektam atcelt par pārkāpumu atbildīgo personu no amata.

Papildus, gadījumā, ja PTAC konstatē, ka tā licencēta parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja PLG ir persona, kura ir sodīta par:

1) tīša nozieguma izdarīšanu pret valsti, īpašumu vai pārvaldības kārtību,
2) tīša nozieguma izdarīšanu tautsaimniecībā vai valsts institūciju dienestā
3) tāda nozieguma izdarīšanu, kurš saistīts ar terorismu,

PTAC ir tiesīgs pieņemt lēmumu pret PLG, uzliekot pienākumu veikt noteiktu rīcību vai atturēties no kādas rīcības[25].

Normatīvais regulējums par NILLTPFN jomas pārkāpumiem paredz dažādus sankciju veidus, ko PTAC var piemērot, ņemot vērā konstatētā pārkāpuma (vai pārkāpumu) smagumu, sistemātiskumu, ilgumu, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja vai par pārkāpumu atbildīgās personas atbildības pakāpi, finansiālo stāvokli, pārkāpuma rezultāta gūto peļņu (ja to noteikt ir iespējams), radītos zaudējumus trešajām personām, kā arī veiktos pasākumus pārkāpuma (vai pārkāpumu) novēršanā un sadarbību ar PTAC. Vienlaikus, lemjot par sankciju apmēru, PTAC ņem vērā arī personas iepriekš izdarītos pārkāpumus NILLTPFN un Sankciju jomā[26].

[25] NILLTPFNL 78. panta (1^1) daļa, kopsakarā ar 78. panta pirmās daļas 6. punktu un $10.^1$ panta (1^1) daļu.
[26] NILLTPFNL 77. panta trešā daļa.

Sankcijas par pieļautu NILLTPFN pārkāpumu (vai pārkāpumiem) var tikt piemērotas gan parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam, gan par pārkāpumu atbildīgajai personai, kā arī PLG, ja tas neatbilst likumā izvirzītajām prasībām.

Savukārt par Sankciju prasības regulējošu normatīvo aktu pārkāpumu attiecībā uz IKS un Sankciju riska pārvaldību PTAC var tā uzraudzībā esošajām personām piemērot šādas administratīvās sankcijas[27]:

1) izteikt brīdinājumu;
2) uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai fiziskajai vai juridiskajai personai soda naudu līdz 1`000`000 *euro*;
3) apturēt vai pārtraukt darbību, tostarp apturēt vai anulēt licenci (sertifikātu) vai anulēt ierakstu attiecīgajā reģistrā;
4) uzlikt par pienākumu veikt noteiktu darbību vai atturēties no tās.

Līdz ar to secināms, ka NILLTPFNL un Sankciju likumā noteiktie piemērojamo sankciju veidi, dažādība un apjoms, ko UKI ir tiesīga piemērot par pārkāpumiem NILLTPFN jomā un Sankciju izpildes jomā vērtējami kā pietiekami un UKI ir iespēja izvēlēties iespējami piemērotāko sankciju veidu konkrētajam pārkāpumam un konkrētajam likuma subjektam, lai iedarbotos uz likuma subjekta uzvedību, t.i., lai likuma subjekts novērstu pārkāpumu, ja tas ir iespējams, un motivētu to turpmāk ievērot NILLTPFN un Sankciju izpildes normatīvo aktu prasības.

Par NILLTPFN jomā un Sankciju risku pārvaldības jomā konstatētiem pārkāpumiem piemērojamo sankciju apmēra noteikšanas principi ir iekļauti PTAC Vadlīnijās Nr. 9, kas paredzētas lietošanai PTAC darbiniekiem, lai īstenotu vienotus principus sankciju piemērošanā PTAC uzraudzībā esošiem NILLTPFNL subjektiem.

Novērtējuma periodā piemērotie sodi[28]

9. Tabula.

Gads	Pieņemto lēmumu skaits	Naudas sods (skaits)	Piemēroto soda naudu apmērs (EUR)	Tiesiskais pienākums	Izteikts brīdinājums	Apturētas licences
2023	3	3	5500	3	0	1
2024	4	2	7000	3	2	0
2025	1	1	4000	1	0	0

2023. gadā PTAC par pārkāpumiem NILLTPFN jomā pieņēma 3 lēmumus, t.sk:

1) 1 gadījumā lietā par IKS dokumentācijas atbilstības izvērtēšanu PTAC pieņēma lēmumu par soda naudas piemērošanu 500 euro apmērā, papildus uzliekot tiesisko pienākumu pārskatīt IKS dokumentāciju. Tiesiskais pienākums izpildīts.
2) 1 gadījumā klātienes pārbaudes lietā tika konstatēti pārkāpumi attiecībā uz klientam piemītošo NILLTPF risku paaugstinošo faktoru neņemšanu vērā un nepietiekamu klienta izpētes pasākumu apmēru. Lietā tika pieņemts lēmums par soda naudas piemērošanu 4000 euro apmērā, papildus uzliekot tiesisko pienākumu – veikt atkārtotu klientu NILLTPF riska novērtējumu un izpēti, atbilstoši piemītošajam riska līmenim,

[27] Sankciju likuma 13.[2] panta otrā daļa.

[28] Visas PTAC piemērotās sankcijas NILLTPF novēršanas jomā publiski pieejamas: https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-piemerotas-sankcijas

NILLTPFNL un iekšējās procedūrās noteiktajai kārtībai. Lēmums pārsūdzēts, ar Administratīvās apgabaltiesas 10.12.20250 spriedumu PTAC lēmums atstāts spēkā, pārsūdzēts Augstākajā tiesā;

3) 1 gadījumā klātienes pārbaudes ietvaros PTAC konstatēja būtiskas neatbilstības parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja IKS un pieņēma lēmumu uzlikt soda naudu 1000 euro apmērā, apturēt speciālās atļaujas (licences) darbību uz laiku līdz 6 mēnešiem, kā arī uzlika vairākus tiesiskos pienākumus. Lēmums daļā par tiesisko pienākumu netika izpildīts, jo likuma subjekts iesniedza iesniegumu par speciālās atļaujas (licences) anulēšanu;
4) papildus iepriekš minētajam, par konstatētiem pārkāpumiem klātienes, neklātienes un mērķēto pārbaužu ietvaros, PTAC kopā izteica 6 aicinājumus [29] parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem veikt pasākumus NILLPFN IKS atbilstības uzlabošanai, lai novērstu konstatētās neatbilstības, nepieņemot lēmumu par sankciju piemērošanu.

2024. gadā PTAC par pārkāpumiem NILLTPFN jomā pieņēma 4 lēmumus:

1) 3 mērķētās pārbaudes lietās par NILLTPF risku pārvaldību un kvalitātes kontroli tika konstatēti Noteikumu Nr. 705 prasību pārkāpumi. 1 lietā pastāvēja šaubas par iesniegto pierādījumu ticamību, līdz ar to PTAC pieņēma lēmumu izteikt brīdinājumu. 2 lietās tika konstatēts, ka likuma subjekts neveic Noteikumos Nr. 705 paredzētās NILLTPF risku pārvaldības darbības un neveic kvalitātes kontroli. 1 gadījumā, ņemot vērā likuma subjekta darbību, tika pieņemts lēmums uzlikt soda naudu 3000 euro apmērā un tiesisko pienākumu, savukārt, otrā lietā pieņemts lēmums uzlikt soda naudu 4000 euro apmērā un tiesisko pienākumu. Viens no lēmumiem tika pārsūdzēts. Ar administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu nama 2025. gada 11. novembra spriedumu PTAC lēmums atstāts spēkā. Ar abiem lēmumiem uzliktie tiesiskie pienākumi izpildīti.
2) 1 klātienes pārbaudes lietā tika konstatēts, ka likuma subjekta veiktie klienta izpētes pasākumi neatbilst klientam piemītošajam NILLTPF riskam, kā ar tie nav veikti NILLTPFNL noteiktajā apmērā. Lietā tika pieņemts lēmums izteikt brīdinājumu un uzlikt tiesisko pienākumu, kas tika izpildīts.
3) papildus iepriekš minētajam, par konstatētiem pārkāpumiem klātienes, neklātienes un mērķēto pārbaužu ietvaros, PTAC kopā izteica 8 aicinājumus parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem veikt pasākumus NILLTPFN IKS un Sankciju risku pārvaldības IKS atbilstības uzlabošanai, lai novērstu konstatētās neatbilstības, nepieņemot lēmumu par sankciju piemērošanu.

2025. gadā PTAC par pārkāpumiem NILLTPFN jomā:

1) pieņēma 1 lēmumu. Reaģējot uz saņemtām ziņām, PTAC uzsāka mērķēto pārbaudi un lietā tika konstatēts, ka likuma subjekts nav ņēmis vērā NILLTPF risku paaugstinošas pazīmes, nosakot klientiem piemītošo riska līmeni, nav veicis klienta izpētes darbības NILLTPFNL noteiktajā apmērā un tās neatbilst klientam piemītošajam NILLTPF riskam. Lietā tika pieņemts lēmums uzlikt soda naudu 4000 euro apmērā un uzlikts tiesiskais pienākums, kas tika izpildīts.
2) papildus saistībā ar konstatētiem pārkāpumiem klātienes, neklātienes un mērķēto pārbaužu ietvaros, PTAC kopā izteica 13 lietās aicinājumus parāda atgūšanas

[29] Aicinājumi izteikti gan par NILLTPFN, gan Sankciju risku pārvaldības IKS uzlabošanu.

pakalpojuma sniedzējiem veikt pasākumus NILLPFN IKS un Sankciju risku pārvaldības IKS atbilstības uzlabošanai, lai novērstu konstatētās neatbilstības, nepieņemot lēmumu par sankciju piemērošanu.

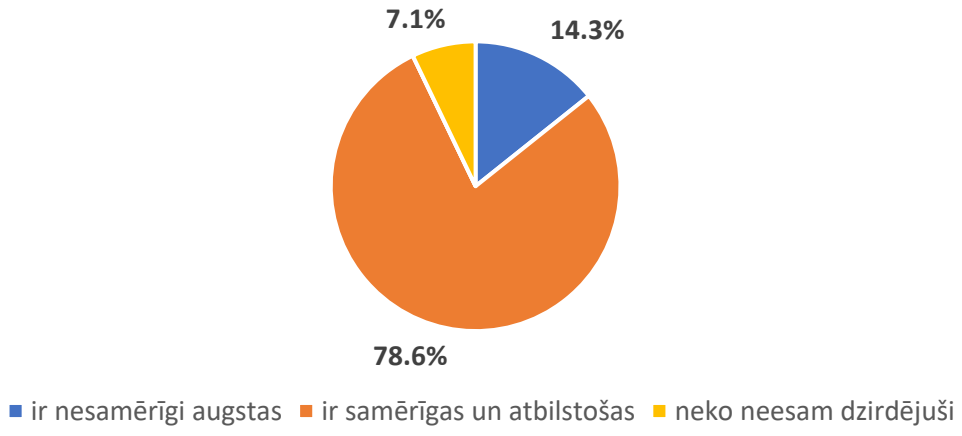
Kopumā pārskata periodā PTAC pieņēma 8 lēmumus par sankciju piemērošanu par dažādās pārbaudēs konstatētiem pārkāpumiem. 2 gadījumos komersants iesniedza prasības pieteikumu tiesā par PTAC pieņemtā lēmuma atcelšanu, t.sk., 1 gadījumā daļā par piemēroto soda naudu. Abos gadījumos tiesa pieņēma lēmumus noraidīt prasības kā nepamatotas. Vienā gadījumā komersants soda naudu ir samaksājis, otrā gadījumā – vērsās Augstākajā tiesā ar kasācijas sūdzību.

PTAC ieskatā, NILLTPFNL un Sankciju likumā paredzētās sankcijas par likuma subjektu pieļautiem pārkāpumiem NILLTPFN un Sankciju risku pārvaldības jomā vērtējamas kā pietiekamas, kā arī to dažādība UKI ļauj piemērot iespējami atbilstošāko sankciju veidu vai to kombināciju, lai novērstu NILLTPFN un/vai Sankciju likuma pārkāpumu un turpmāk motivētu likuma subjektu ievērot normatīvo aktu prasības.

Arī atbilstoši Aptaujas rezultātiem visi licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji uzskata, ka par NILLTPFN pārkāpumiem piemērojās administratīvās sankcijas ir pietiekamas (iepriekšējā novērtējuma periodā tā uzskatīja 71.4% no parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem).

Kā efektīvākās sankcijas, lai atturētu likuma subjektu no pārkāpumiem NILLTPFN jomā, licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju ieskatā, ir brīdinājums – 78.6% jeb 11 likuma subjekti norādījuši kā efektīvu (skat. attēls Nr. 4). Arī iepriekšējā novērtējuma periodā šo sankcijas veidu visvairāk parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju – 85.7% bija norādījuši kā efektīvāko. Secīgi, kā nākamās efektīvākās sankcijas, nozares ieskatā, ir: pienākuma uzlikšana veikt noteiktu rīcību vai atturēties no tās – 64.3% jeb 9 likuma subjekti norādījuši kā efektīvu (iepriekšējā novērtējuma periodā šo sankciju veidu par efektīvāko bija norādījuši 81% jeb 18 no 21 parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem), savukārt, kā trešais efektīvākais sankciju veids norādīts – speciālās atļaujas (licences) parāda atgūšanas pakalpojumu sniegšanai apturēšana vai anulēšana – 42.9% aptaujā piedalījušos parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju norādījuši kā efektīvu sankciju veidu.

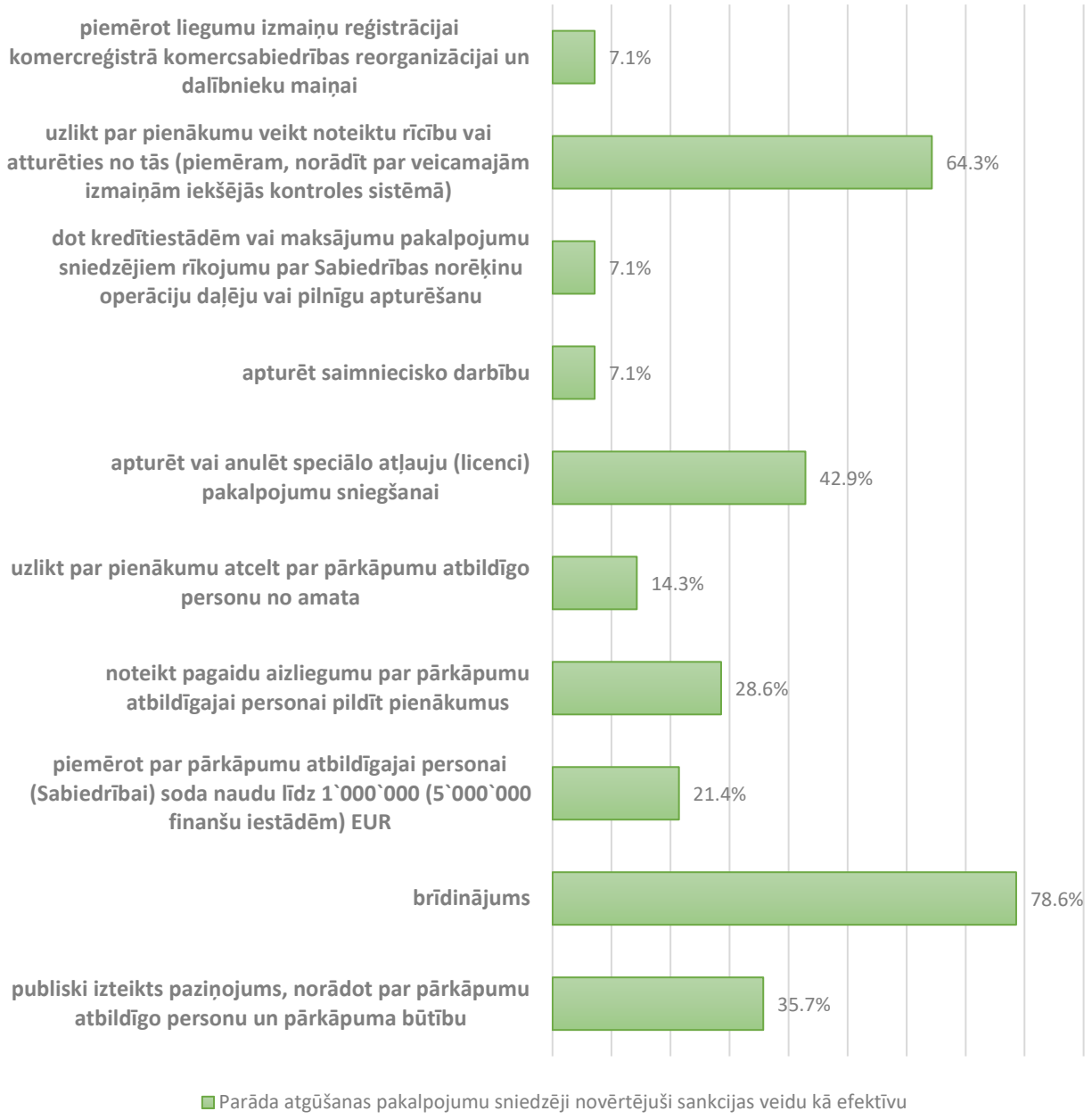
Attēls Nr. 3

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju viedoklis par NILLTPFN jomas pārkāpumiem piemērotajām PTAC sankcijām.

Savukārt, attiecībā uz PTAC līdz šim piemērotajām sankcijām par pārkāpumiem NILLTPFN jomā 78.6% no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem uzskata, ka PTAC piemērotās sankcijas ir samērīgas un atbilstošas (skat. Attēls Nr. 3), iepriekšējā periodā tā uzskatīja 76.2% no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem.

Attēls Nr. 4

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju viedoklis – efektīvākās administratīvās sankcijas par NILLTPFN pārkāpumu.

6. KRIMINĀLSODU PIEEJAMĪBA UN PIEMĒROŠANA

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam kā komersantam par NILLTPFN prasību pārkāpumu ir paredzēts piemērot administratīvās sankcijas, kas noteiktas NILLTPFNL vai Noteikumos Nr. 485. Savukārt, Krimināllikums paredz, kādus sodus par NN, piemēram, NILL, terorismu, TPF un Sankciju pārkāpšanu, var piemērot fiziskai personai.

Krimināllikuma 195. pants par NILL vai citas mantas legalizēšanu, atkarībā no legalizācijā iesaistīto personu skaita vai darbības apmēra, paredz tādus soda veidus kā sabiedriskais darbs, naudas sods, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas, īslaicīgu brīvības atņemšanu, probācijas uzraudzību, brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai līdz pieciem gadiem, ja legalizācija veikta personu grupā pēc iepriekšējas vienošanās, vai pat līdz divpadsmit gadiem, ja veikta liela apjoma NILL vai tas veikts organizētā grupā.

Izvērtējot publiski pieejamo informāciju, konstatēts, ka Novērtējuma periodā Latvijas Republikas Senāta Krimināllietu departaments pieņēmis vairākus lēmumus. Augstākās tiesas atziņas no 01.02.2023. lēmuma Lietā Nr. 12507000710, SKK 1/2023:

1) Fiktīva darījuma deklarēšanas rezultātā ietaupītie izdevumi ir prettiesiski iegūti finanšu līdzekļi, un tie atzīstami par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem. Gadījumos, kad izvairīšanās no nodokļu nomaksas izpaudusies kā maksājamā nodokļa apmēra samazināšana, ārēji nošķirams mantisks labums, kas atzīstams par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem, rodas fiktīva darījuma noslēgšanas brīdī. Uz deklarēto fiktīvo darījumu pamata veiktie naudas pārskaitījumi veido Krimināllikuma 195. pantā paredzētā NN sastāva objektīvo pusi.

2) Krimināllikuma 195. panta trešajā daļā paredzētā NN subjektīvā puse ir konstatējama, ja pārskaitījuma mērķis ir bijis radīt NN neiesaistītām trešajām personām, tajā skaitā bankām un VID, maldīgu priekšstatu, ka darījums, uz kura pamata naudas līdzekļi pārskaitīti, faktiski ir noticis un ka naudas līdzekļi iegūti tiesiski.

Otrā atziņa tiešā veidā ir attiecināma uz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju lomu NILL novēršanā, proti, tikai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, darījuma attiecību ar klientu uzraudzībā var konstatēt pirmšķietami fiktīvu darījumu, kas veikts nolūkā radīt iespaidu, ka līdzekļi ir tiesiski iegūti, tā kā kredītiestādes redz tikai parādnieku veiktos maksājumus uz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja kontu un no tā izejošos maksājumus kreditoriem, bet nav spējīgas identificēt, kura persona par kādām saistībām un vai pamatoti veic maksājumu.

Krimināllikuma $79.^{2}$ pants paredz sodus par TF, t.sk., mūža ieslodzījumu, brīvības atņemšanu uz laiku no astoņiem līdz divdesmit gadiem (atkarībā no apmēra), ar vai bez mantas konfiskācijas, un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trīs gadiem vai bez tās.

Krimināllikuma $73.^{1}$ pants paredz, ka par masveida iznīcināšanas ieroču izgatavošanas, glabāšanas, pārvietošanas, lietošanas vai izplatīšanas finansēšanu, t.i., jebkādā veidā iegūtu finanšu līdzekļu vai citas mantas tiešu vai netiešu vākšanu vai nodošanu ar mērķi tos izmantot vai zinot, ka tie tiks pilnīgi vai daļēji izmantoti, lai finansētu proliferāciju, atkarībā no izdarītā apmēra, soda ar mūža ieslodzījumu vai brīvības atņemšanu no astoņiem līdz divdesmit gadiem, konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas.

Krimināllikuma 84. pants, (redakcijā, kas bija spēkā līdz 10.06.2025.) paredzēja, ka par ANO, ES vai citu starptautisko organizāciju noteikto sankciju vai par Latvijas Republikas noteikto nacionālo sankciju pārkāpšanu, atkarībā no radītā kaitējuma un iesaistīto personu skaita, soda ar

brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem (būtiska kaitējuma gadījumā līdz pieciem gadiem) vai astoņiem gadiem (izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās, vai to izdarījusi valsts amatpersona), vai ar īslaicīgu brīvība atņemšanu, vai probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Savukārt, 10.06.2025. stājās spēkā 15.05.2025. grozījumi Krimināllikumā, kas paredz, ka par ANO, ES, citu starptautisko organizāciju vai Latvijas Republikas sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot, pārvietojot pāri Latvijas Republikas valsts robežai sankcijām pakļautās preces vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, ja tas izdarīts ievērojamā apmērā, vai par citu ANO, ES, citu starptautisko organizāciju vai Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar probācijas uzraudzību, vai ar sabiedrisko darbu, vai ar naudas sodu.

Savukārt, par ANO, ES, citu starptautisko organizāciju vai Latvijas Republikas noteikto sankciju pārkāpšanu, iegādājoties, realizējot, pārvietojot pāri LR valsts robežai sankcijām pakļautās stratēģiskas nozīmes preces, šaujamieročus, šaujamieroču būtiskās sastāvdaļas, šaujamieroču munīciju vai militāriem mērķiem paredzētas preces vai tehnoloģijas vai sniedzot starpniecības pakalpojumus, tehniskās palīdzības vai citus ar minētajām precēm saistītus pakalpojumus, vai veicot jebkādas citas aizliegtas darbības ar šīm precēm, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz astoņiem gadiem.

Gadījumā, ja kādu augstāk minēto NN izdarījusi personu grupa pēc iepriekšējas vienošanās vai ja to izdarījusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem. Savukārt, ja kāds no šiem NN izdarīts lielā apmērā vai ja to izdarījusi organizēta grupa, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz divpadsmit gadiem.

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju licencēšanas procesa un atbilstības licencēšanas prasībām uzraudzības procesā tiek pārbaudīta parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju valdes un padomes locekļu, prokūristu, PLG, par NILLTPFN jomu atbildīgo personu kā arī darbinieku, kuru pienākumos ietilpst parādu atgūšana, sodāmība, t.sk., par NN. Novērtējuma periodā nav konstatēts neviens gadījums, kad kāda parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja amatpersona, PLG, par NILLTPFN jomu atbildīgā persona vai darbinieks, kura pienākumos ietilpst parādu atgūšana būtu sodīts par NILL, TF, PF vai Sankciju pārkāpumu. Informācijas par notiesājošiem spriedumiem, kur NILL būtu iesaistīts kāds no licencētajiem parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem, tā valdes, padomes loceklis, vai darbinieks, PTAC rīcībā nav. Tāpat arī atbilstoši licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju sniegtajai informācijai to darbinieki 2023. – 2025. gadā nav bijuši iesaistīti (vai arī tiem nav šādas informācijas) kriminālprocesos kā apsūdzētie vai aizdomās turamie par NILL, kā arī nav notiesāti.

7. DARBĪBAS UZSĀKŠANAS KONTROLE UN EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Ļoti augsts (0,8)

Novērtējuma periodā parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbību, kad tie ārpustiesas ceļā atgūst parādus no patērētājiem, regulēja speciālie normatīvie akti – PĀAL, Noteikumi Nr. 64, kas bija spēkā līdz 12.07.2024. un Noteikumi Nr. 485, kas stājās spēkā 19.07.2024.

Minētie normatīvie akti nosaka, ka parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, ja tas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros atgūst parādus no patērētājiem, t.sk., arī cesionāram, kas prasījuma tiesības uz cesijas pamata ieguvis savas saimnieciskās vai profesionālās darbības ietvaros, ir pienākums saņemt speciālo atļauju (licenci) parādu atgūšanas pakalpojuma sniegšanai, kuru izsniedz PTAC. Novērtējuma periodā starp kritērijiem, kādiem jāatbilst parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam speciālās atļaujas (licences) saņemšanai gan Noteikumi Nr. 64, gan Noteikumi Nr. 485 paredz pienākumu izstrādāt IKS, atbilstoši NILLTPFNL prasībām.

Noteikumi Nr.64 un, secīgi, Noteikumi Nr. 485 nosaka kārtību, kādā PTAC izsniedz, pārreģistrē, aptur un anulē speciālo atļauju (licenci) parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanai. Saskaņā ar Noteikumiem Nr. 64 un Noteikumiem Nr. 485 licence tiek izsniegta uz trīs gadiem ar iespēju, tuvojoties licences termiņam, iesniegt iesniegumu licences pārreģistrācijai. Novērtējuma periodā – 01.02.2025. stājās spēkā grozījumi Noteikumos Nr. 485, kas paredz turpmāk izsniegt speciālo atļauju (licenci) parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanai uz nenoteiktu laiku. Vienlaikus ar minētajiem grozījumiem tika paaugstināta valsts nodeva par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu no 3555 euro uz 10000 euro, kā arī ieviesta ikgadējā valsts nodeva par parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbības uzraudzību 2000 euro.

Novērtējuma periodā spēkā esošie Noteikumi Nr. 64 un Noteikumi Nr. 485 citu starpā nosaka parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzējam obligātās izpildāmās prasības[30], lai tas varētu saņemt vai pārreģistrēt licenci, kā arī gadījumus, kad PTAC ir tiesīgs lemt par licences apturēšanu uz laiku līdz 6 mēnešiem un/vai licences anulēšanu.

Lai saņemtu speciālo atļauju (licenci), parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzējam jāatbilst ne tikai prasībām, kas saistītas ar patērētāju tiesību aizsardzību, bet arī prasībām, kas attiecināmas uz paša komersanta vai fiziskas personas – saimnieciskās darbības veicēja darbību[31], piemēram:

1) komersanta padomes, valdes loceklim, pārstāvēttiesīgajam biedram nav atņemtas tiesības veikt komercdarbību, nav piemērots administratīvais sods – tiesību atņemšana ieņemt noteiktus amatus;
2) komersanta valdes, padomes locekļi, prokūristi, par NILLTPFN jomu atbildīgās personas, kā arī darbinieki, kuru pienākumos ietilpst parādu atgūšana, nevar būt personas, kuras ir krimināli sodītas par tīša NN izdarīšanu, izņemot gadījumu, ja sodāmība ir dzēsta, un nav sodīta par normatīvo aktu pārkāpumiem NILLTPFN jomā, izņemot gadījumus, kad sodāmība ir dzēsta;
3) komersanta padomes, valdes loceklim, pārstāvēttiesīgajam biedram, prokūristam, par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajai personai ir nevainojama reputācija;
4) komersants spēj pierādīt piesaistītā finansējuma tiesisko izcelsmi;
5) komersantam pēdējos 3 gados nav anulēta speciālā atļauja (licence), t.sk., prasība attiecināma arī uz komersanta padomes, valdes locekli, pārstāvēttiesīgo biedru, prokūristu, par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu, kas nedrīkst būt tāda parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja padomes, valdes loceklis, pārstāvēttiesīgais biedrs, prokūrists vai par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgā persona, kurai anulēta vai atteikta speciālā atļauja (licence);

[30] Noteikumu Nr. 64 9. punkts un Noteikumu Nr. 485 10. punkts.

[31] Lai arī Noteikumi Nr. 64 un Noteikumi Nr. 485 paredz, ka speciālo atļauju (licenci) var saņemt fiziska persona – saimnieciskās darbības veicējs, vēsturiski nav bijis neviens šāds gadījums. Līdz ar to turpmāk tekstā tiek minētas tikai komersantiem piemērojās un izpildāmās prasības.

6) komersantam jau uz iesnieguma iesniegšanas brīdi jābūt izstrādātai NILLTPFN IKS atbilstoši NILLTPFNL prasībām, savukārt, Novērtējuma periodā 01.02.2025. stājās spēkā grozījumi Noteikumos Nr. 485, kas paredz pienākumu izstrādāt gan NILLTPFNL prasībām atbilstošu IKS, gan Sankciju likuma prasībām atbilstošu IKS.

Papildus, lai arī licences izsniegšanas speciālais regulējums neparedz noteiktas prasības attiecībā uz darbinieku profesionālo kvalifikāciju, atsevišķām darbinieku kategorijām, kuru pienākumos ietilpst NILLTPFN jomas jautājumi, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam savās iekšējās kārtībās ir jānosaka profesionālās kvalifikācijas prasības.

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja atbilstība Noteikumu Nr. 485 (iepriekš – Noteikumu Nr. 64) prasībām tiek pārbaudīta licences izsniegšanas, pārreģistrācijas procesa ietvaros, kā arī uzraudzības ietvaros tiek sekots līdz iespējamām izmaiņām darbības atbilstībā. Iesnieguma par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu vai pārreģistrāciju izskatīšanas ietvaros tiek pārbaudīta informācija par komersanta padomes, valdes locekļu, pārstāvēttiesīgo biedru, prokūristu, darbinieku, kuru pienākumos ietilpst parāda atgūšana, kā arī par NILLTPFN jomu atbildīgās personas sodāmību. Šī informācija tiek pārbaudīta neatkarīgi no tā, vai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs pats ir vai nav pievienojis iesniegumam izziņas par sodāmības neesamību. Gadījumā, ja kādus no Noteikumos Nr. 485 uzskaitītajiem amatiem, kuriem noteiktas reputācijas vai sodāmības prasības, ieņem persona, kas ir ārvalstnieks, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam līdz ar iesniegumu speciālās atļaujas (licences) saņemšanai vai pārreģistrācijai jāiesniedz izziņas no attiecīgās ārvalsts iestādes, kas satur ziņas par personas sodāmību vai nesodāmību. Arī uzraudzības ietvaros, lai pārliecinātos, ka persona joprojām atbilst Noteikumu Nr. 485 prasībām, PTAC var pieprasīt parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam iesniegt ziņas par personas sodāmību, vai citu informāciju.

Lai nodrošinātu objektivitāti, iesniegumu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu vai pārreģistrāciju izskatīšanu, atbilstoši Kārtībā norādītajam, veic divi darbinieki. Savukārt, Protokollēmumu par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu vai pārreģistrāciju, vai atteikumu izsniegt vai pārreģistrēt speciālo atļauju (licenci), t.sk., arī gadījumos, kad parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbībā konstatēti būtiski NILLTPFN vai Sankciju izpildes prasību pārkāpumi, sastāda Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju speciālās atļaujas (licences) izsniegšanas komisija, izvērtējot rīcībā esošo informāciju un dokumentus. Konstatējot, ka nav visa nepieciešamā informācija, vai ir neatbilstības normatīvo aktu prasībām, PTAC sniedz parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam norādījumus trūkumu novēršanai saprātīgā termiņā un/vai pieprasa papildus dokumentus un informāciju atbilstības pārbaudei.

Kopumā Novērtējuma periodā izsniegtas 3 jaunas speciālās atļaujas (licences), pārreģistrētas 15 licences, pieņemti 5 lēmumi par speciālās atļaujas (licences) anulēšanu, pamatojoties uz parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja iesniegumu). Novērtējuma periodā 1 gadījumā klātienes pārbaudes ietvaros tika konstatētas būtiskas neatbilstības NILLTPFN prasībām, kā rezultātā tika piemērota sankcija – speciālās atļaujas (licences) apturēšana uz laiku līdz 6 mēnešiem (vai līdz pārkāpuma novēršanai, ja to izdara ātrāk). Konkrētajā gadījuma parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs izlēma pārtraukt parāda atgūšanas pakalpojuma sniegšanu un iesniedza iesniegumu par licences anulēšanu. Novērtējuma periodā nevienā gadījumā netika konstatēti NILLTPFN vai Sankciju izpildes prasību pārkāpumi, kas būtu par pamatu speciālās atļaujas (licences) izsniegšanas vai pārreģistrācijas atteikumam, vai tūlītējai licences anulēšanai (iepriekšējā periodā PTAC pieņēma 4 lēmumus atteikt speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu,

t.sk., 2 pamatojoties uz konstatētajām neatbilstībām NILLTPFN jomā, un 1 lēmumu par speciālās atļaujas (licence) anulēšanu, jo netika novērsts NILLTFN prasību pārkāpums).

Papildus NILLTPFNL uzliek pienākumu PTAC nodrošināt procedūru, kādā tas uzrauga uzraudzībā esošo licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju PLG atbilstību NILLTPFNL noteiktajām prasībām. Novērtējuma periodā nav konstatēta PLG neatbilstība NILLTPFNL prasībām.

Līdz ar to secināms, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem Noteikumos Nr. 64 un Noteikumos Nr. 485 noteiktās prasības, jo īpaši attiecībā uz sodāmību, reputāciju un NILLTPFN normatīvo aktu pārkāpumiem, atbilstība kurām tiek regulāri pārbaudīta, novērš iespēju, ka speciālo atļauju (licenci) varētu saņemt persona, kas ir kriminālī sodīta par NN tautsaimniecībā, NILL, TF, PF vai Sankciju pārkāpšanu. Vienlaikus secināms, ka Novērtējuma periodā, salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu, ir uzlabojusies nozares komersantu izpratne un atbilstība NILLTPFN jomā, par ko liecina apstāklis, ka Novērtējuma periodā PTAC nav pieņēmis nevienu lēmumu par atteikumu izsniegt vai anulēt izsniegto speciālo atļauju (licenci), pamatojoties uz neatbilstību NILLTPFN vai licencēšanas prasībām.

Atbilstoši PTAC Aptaujas rezultātiem visi licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji uzskata, ka Noteikumos Nr. 485 iekļautās prasības, kurām jāatbilst, lai saņemtu speciālo atļauju (licenci), ir pietiekamas, lai atturētu un novērstu negodprātīgu komersantu ienākšanu nozarē. Ieteikumi par iespējamiem uzlabojumiem, no nozares nav saņemti.

8. NOZARES DARBINIEKU INTEGRITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,7)

Viens no faktoriem, kas būtiski ietekmē parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju NILLTPF ievainojamību ir darbinieku integritāte, proti, vai darbinieki izprot un ievēro normatīvo aktu prasības, izpilda NILLTPFN IKS prasības godprātīgi, pievēršot uzmanību klienta uzvedībai, kā arī nenoklusē un ziņo par konstatētajiem aizdomīgiem darījumiem vai darbībām. Līdz ar to būtiski pārvaldīt šo ievainojamību ietekmējošo faktoru, pretējā gadījumā neskatoties uz izstrādātās NILLTPFN IKS kvalitāti, likuma subjekts nebūs pasargāts no izmantošanas NILLTPF.

Atbilstoši NILLTPFNL prasībām, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam ir jābūt ieceltam vismaz vienam par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgajam darbiniekam, kura pienākumos, citu starpā, ietilpst lēmumu pieņemšana NILLTPFN jautājumos. Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem jānodrošina par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka neatkarību tādu lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar NILLTPFN prasību izpildi, kā arī tam, tā amatpersonām un darbiniekiem ir aizliegts izpaust trešajām personām informāciju par NILLTPFN jomas atbildīgajām personām. Lai persona varētu ieņemt par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka amatu, tai ir jāatbilst vismaz NILLTPFNL noteiktām un licences izsniegšanas noteikumos[32] noteiktajām minimālajām prasībām. Likuma subjektam ir pienākums izstrādāt procedūru, kādā tiek novērtēta personas atbilstības šīm un, iespējams, papildus paša likuma subjekta noteiktām prasībām, t.sk., pārbaudot sniegto ziņu patiesumu un dokumentējot novērtējumu. Papildus NILLTPFNL subjektam ir pienākums izstrādāt procedūru, kurā noteikta par NILLTPFN jomu atbildīgo personu pilnvaru un pienākumu sadale NILLTPFN jomā, kā arī kārtību, kādā tiek nodrošināta par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu darbības uzraudzība.

[32] Noteikumi Nr. 64 un Noteikumi Nr. 485.

Papildus iepriekš minētajam, Novērtējuma periodā tika pieņemti un 22.10.2024. stājās spēkā grozījumi NILLTPFNL, kas turpmāk paredz pienākumu parāda atgūšana pakalpojuma sniedzējiem izstrādāt kārtību, kādā, ievērojot savu riska profilu, tiek pārbaudīta to darbinieku piemērotība (atbilstība) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam, kuri ir tieši iesaistīti NILLTPF risku pārvaldībā.

Papildus NILLTPFNL paredz, ka ja likuma subjekts pilda šā likuma prasības, tā vadības (padomes, valdes locekļu) un darbinieku rīcību nevar uzskatīt par profesionālo darbību reglamentējošo normu vai UKI prasību pārkāpumu, kā arī nosaka to, ka neatkarīgi no likuma subjekta un klienta starpā noslēgtā līguma noteikumiem, ziņu sniegšana FID nav uzskatāma par neizpaužamu ziņu izpaušanu.

Līdz ar to secināms, ka normatīvais regulējums NILLTFPN jomā paredz mehānismus, lai pasargātu likuma subjektu, tā vadību un darbiniekus, gadījumos, kad labā ticībā tas sniedz ziņojumu par aizdomīgu darījumu FID. Tāpat NILLTPFNL aizsargā par NILLTPFN jomu atbildīgās personas, paredzot, ka ziņas par tām nedrīkst izpaust trešajām personām, kā arī uzliekot pienākumu likuma subjektam nodrošināt to neatkarību, vienlaikus paredzot kārtības izstrādi darbības kontroles funkcijas īstenošanai.

Kā liecina PTAC rīcībā esošā informācija, tad 78.6% (iepriekšējā periodā – 66.7%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju ir ieviesuši mehānismu, lai nodrošinātu, ka darbiniekiem, kuru pienākumos ietilpst NILLTPFN pasākumi, t.sk., lēmumu pieņemšana par ziņošanu, nerastos negatīvas sekas. Savukārt, 21.4% no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem šādu mehānismu nav ieviesuši, tā kā to darbinieku skaits ir neliels un šādu mehānismu ieviešana nav iespējama vai nav nepieciešama. Ieviestie mehānismi darbinieku aizsardzībai – droša, pieejama un anonīma iekšējā ziņošanas sistēma par konstatētajiem iekšējiem pārkāpumiem, piekļuves tiesību ierobežojumi, par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka neatkarība, proti, nav saistīts ar biznesa funkcijām, atalgojuma apmēru neietekmē pieņemtie lēmumi. Tāpat parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji savās NILLTPFN procedūrās ir noteikuši, ka darbiniekiem ir aizliegts izpaust citām personām informāciju par NILLTPFN jomas atbildīgajām personām, kā arī iekšējās kārtībās ir paredzēts piemērot disciplinārsodus gan par pārkāpumiem NILLTPFN jomā, gan par pārkāpumiem Sankciju jomā (57.1% licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju iekšējās kārtībās paredzējuši piemērot disciplinārsodu par pārkāpumiem NILLTPFN jomā). Tāpat 85.7% (iepriekšējā periodā - 81%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju ir ieviesuši pretkorupcijas pasākumus vai mehānismus, lai nodrošinātu, ka darbinieki neveic nelikumīgas darbības klientu interesēs.

Visi licencētie parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ir iecēluši vismaz vienu par NILLTPFN jomu atbildīgu darbinieku un/vai augstākās vadības pārstāvi. Novērtējuma periodā nav konstatēts neviens gadījums, kad licencēts parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nebūtu paziņojis PTAC par izmaiņām par NILLTPFN jomu atbildīgo personu sarakstā. Atbilstoši likuma subjekta lielumam un darbinieku skaitam, atsevišķiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem iecelta tikai viena par NILLTPFN jomu atbildīgā persona – valdes loceklis vai cits augstākās vadības pārstāvis.

Atbilstoši licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju iesniegtajai informācijai, Novērtējuma periodā to darbiniekiem nav piemēroti disciplinārsodi par pārkāpumiem NILLTPFN jomā, kā arī tie nav administratīvi vai krimināli sodīti. Arī PTAC rīcībā nav informācijas, ka kādam licencētam parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam vai tā par NILLTPFN jomu atbildīgajai personai kāda UKI būtu piemērojusi sankcijas par normatīvo aktu pārkāpumiem NILLTPFN jomā.

Papildus vērtējot darbinieku integritāti jāņem vērā, Novērtējuma periodā spēkā esošajos licencēšanas noteikumos[33] noteiktā obligātā prasībā speciālās atļaujas (licences) saņemšanai, kuras atbilstība parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam jānodrošina ne tikai iesnieguma par speciālās atļaujas (licences) saņemšanu izskatīšanas laikā, bet arī visā licences darbības laikā, proti, parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs (ja tas ir fiziska persona) vai kāds no padomes, valdes locekļiem, prokūristiem, vai pārstāvēttiesīgajiem biedriem (ja parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs ir komersants), vai tā darbinieki, kuru pienākumos ietilpst parāda atgūšana, vai par NILLTPFN jomu atbildīgās personas nevar būt krimināli sodīti par tīša NN izdarīšanu, par ko paredzēta atbildība Krimināllikuma IX, X, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX vai XX nodaļā, izņemot gadījumu, ja sodāmība ir dzēsta, kā arī nevar būt sodīta par NILLTPFN normatīvo aktu pārkāpumu.

Līdz ar to normatīvajos aktos noteiktās prasības par NILLTPFN atbildīgajām personām, kā arī pienākums pašam likuma subjektam pārliecināties par personas atbilstību un pārbaudīt, vai tā nav krimināli sodīta par NN izdarīšanu, izslēdz iespēju, ka par NILLTPFN jomas atbildīgo darbinieku var kļūt persona, kas ir bijusi sodīta par NILL, TPF vai Sankciju pārkāpšanu. Turklāt, ieviestais mehānisms gan atbilstības novērtēšanai, gan darbības kontrolei ievērojami samazina iespēju, ka atbildīgais darbinieks varētu ļaunprātīgi izmantot tam piešķirtās pilnvaras, neatkarību un aizsardzības mehānismus, piemēram, lai veiktu NILL vai TPF darbības. Informācijas par licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju vai to darbinieku saistību ar finanšu noziegumiem un/vai izvairīšanos no nodokļu maksāšanas PTAC rīcībā nav.

Novērtējuma periodā PTAC veikto licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pārbaužu ietvaros nav konstatējis gadījumus, kad par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgās personas rīcība radītu aizdomas par ļaunprātīgu rīcību, kā arī šajā periodā PTAC nav pieņēmis nevienu lēmumu par sankcijas piemērošanu par NILLTPFN jomu atbildīgajai personai. Atsevišķi, vērtējot licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju veiktos par NILLTPFN jomu atbildīgo darbinieku atbilstības novērtējums, PTAC atsevišķos gadījumos ir konstatējis, ka ne visi parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ir nodrošinājuši pierādījumus, kas pamato atbildīgā darbinieka atbilstības novērtējumā norādīto. Tomēr, veicot par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka atbilstības novērtējumu, PTAC nevienā no pārbaudes lietām Novērtējuma periodā nav konstatējis ziņas, kas liegu personai ieņemt par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka amatu vai liecinātu, ka likuma subjekts apzināti vai neuzmanība dēļ pieļāvis nepilnības atbilstības novērtējumā.

Līdz ar to speciālās atļaujas (licences) izsniegšanas procesā un turpmāk atbilstības uzraudzības procesā tiek nodrošināts, ka speciālo atļauju (licenci) nevar saņemt tādas personas, kas pašas (ja pakalpojuma sniedzējs ir fiziskas persona), vai kuru valdes, padomes loceklis, prokūrists, pārstāvēttiesīgais biedrs ir sodīts par NN izdarīšanu, t.sk., bet ne tikai, NILLTPF. Vienlaikus speciālās atļaujas (licences) saņemšanai noteiktie kritēriji un pašam parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam normatīvajos aktos noteiktie pienākumi attiecībā uz par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka regulāru atbilstības izvērtēšanu ne retāk kā reizi trīs gados, kā arī kopš 22.10.2024. papildus noteikto pienākumu, atbilstoši savam riska profilam, pārbaudīt to darbinieku piemērotību (atbilstību) veicamajiem darba pienākumiem vai amatam, kuri ir tieši iesaistīti NILLTPF risku pārvaldībā, ievērojami samazina parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja ievainojamību. Proti, darbinieku atbilstības pārbaude samazina iespēju, ka amatā, kas tieši saistīts

[33] Noteikumu Nr. 64 9.8. apakšpunkts, Noteikumu Nr. 485 10.8. apakšpunkts.

ar NILLTPF risku pārvaldību, tiks iecelts darbinieks, kas negodprātīgi varētu izmantot amata pilnvaras, lai veiktu NILL darbības.

9. NOZARES DARBINIEKU ZINĀŠANAS PAR NILLTPFN

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam jānodrošina, lai tā darbinieki, atbilstoši to amata pienākumiem, pārzina darbības veidam un apmēram atbilstošos ar NILLTPF saistītos riskus, NILLTPFN regulējošos normatīvos aktus un personas datu aizsardzības prasības NILLTPFN jomā, kā arī jāveic regulāru darbinieku apmācību, lai pilnveidotu viņu prasmi konstatēt aizdomīgus darījumus un to pazīmes, un izpildīt IKS paredzētās darbības. Noteikumi Nr. 705 (9. - 12. punkts) nosaka papildus prasības attiecībā uz darbinieku un vadības apmācībām NILLTPFN jomā, t.sk:

1) izstrādāt apmācību plānu darbinieku kategorijām,
2) nodrošināt apmācības ne retāk kā vienu reizi gadā,
3) uzskaitīti obligāti mācībās apskatāmie jautājumi,
4) nostiprināts pienākums dokumentēt informāciju par darbinieku apmācībām, zināšanu pārbaudes rezultātiem, kā arī noteikts kādu tieši informāciju par darbinieku apmācībām nepieciešams dokumentēt un glabāt trīs gadus no attiecīgā kalendārā gada beigām.

Novērtējuma periodā licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieku apmeklētās apmācības:

1) 2023. gadā kopumā tika apmeklētas 75 apmācības NILLTPFN un Sankciju izpildes jomās, t.sk., 14 iekšējās apmācības, ko likuma subjekti novadījuši saviem darbiniekiem, un 61 ārējās mācības. Apmācības apmeklējušo darbinieku skaits – 374 (kopējais licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieku skaits bija 351[34]), t.sk., 243 darbinieki, kuri nav atbildīgi par lēmumu pieņemšanu NILLTPFN jomā, 78 par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki, 58 par NILLTPFN jomu atbildīgie augstākās vadības pārstāvji. Ņemot vērā PTAC rīcībā esošo informāciju 2023. gadā 17 licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nodrošinājuši, ka darbinieki apmeklē vismaz vienas apmācības, savukārt, 13 (no 19) parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieki apmeklējuši 3 un vairāk apmācības gadā. 9 gadījumos apmācībām novadītas visiem, vai gandrīz visiem apmācības organizējušā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbiniekiem.
2) 2024. gadā kopumā tika apmeklētas 104 apmācības NILLTPFN un Sankciju izpildes jomās, t.sk., 9 iekšējās apmācības, ko likuma subjekti novadījuši saviem darbiniekiem, un 95 ārējās apmācības. Apmācības apmeklējušo darbinieku skaits – 390 (kopējais licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieku skaits bija 354[35]), t.sk., 268 darbinieki, kuri nav atbildīgi par lēmumu pieņemšanu NILLTPFN jomā, 74 par NILLTPFN jomu atbildīgie darbinieki, 48 par NILLTPFN jomu atbildīgie augstākās vadības pārstāvji. 2024. gadā katrs licencētais parāda atgūšanas pakalpojuma

[34] Informācija no LR UR datu bāzes. Atšķirība starp apmeklējušo un kopējo darbinieku skaitu veidojas, jo tiek iegūta un apkopa informācija par kopējo apmācību un dalībnieku skaitu, atsevišķi neaizdalot, kurš konkrēti darbinieks apmeklēja kādas apmācības.
[35] Informācija no LR UR datu bāzes. Atšķirība starp apmeklējušo un kopējo darbinieku skaitu veidojas, jo tiek iegūta un apkopa informācija par kopējo apmācību un dalībnieku skaitu, atsevišķi neaizdalot, kurš konkrēti darbinieks apmeklēja kādas apmācības.

sniedzējs nodrošinājis, ka darbinieki apmeklē vismaz vienas apmācības, savukārt, 14 (no 18) parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieki apmeklējuši 3 un vairāk apmācības gadā. 7 no apmeklētajām apmācībām novadītas visiem, vai gandrīz visiem apmācības organizējušā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbiniekiem.

3) 2025. gadā kopumā tika apmeklētas 77 apmācības NILLTPFN un Sankciju izpildes jomās, t.sk., 11 iekšējās apmācības, ko likuma subjekti novadījušu saviem darbiniekiem, un 66 ārējās apmācības. Apmācības apmeklējušo darbinieku skaits – 483 (kopējais licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieku skaits bija 315[36]), t.sk., 387 darbinieki, kuri nav atbildīgi par lēmumu pieņemšanu NILLTPFN jomā, 61 par NILLTPFN jomu atbildīgais darbinieks, 35 par NILLTPFN jomu atbildīgie augstākās vadības pārstāvji. Arī 2025. gadā katrs licencētais parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs nodrošinājis, ka darbinieki apmeklē vismaz vienas apmācības, savukārt, 10 (no 15) parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieki apmeklējuši 3 un vairāk apmācības gadā. 12 no apmeklētajām apmācībām novadītas visiem, vai gandrīz visiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja darbiniekiem.

Novērtējuma periodā – 2024. un 2025. gadā Latvijas Ārpustiesas parādu atguvēju asociācija iesaistījās nozares dalībnieku zināšanu par NILLTPFN jomu uzlabošanā, organizējot 2 seminārus, kā arī PTAC, ņemot vērā klātienes un neklātienes pārbaudēs konstatētās biežākās neatbilstības un neskaidrības attiecībā uz NILLTPFNL vai citu NILLTPFN normatīvo aktu piemērošanu praksē, izstrādāja mācību materiālus un abām uzraudzībā esošajām nozarēm tika novadīts tiešsaistes seminārs. Tāpat Novērtējuma periodā, ņemot vērā veiktos normatīvo aktu grozījumus, kā arī uzkrāto informāciju par biežākajiem praksē konstatētajiem problēmjautājumiem NILLTPFN prasību izpildē un ieviešanā, PTAC pilnībā pārstrādāja tā uzraudzībā esošajiem NILLTPFNL subjektiem paredzētās Vadlīnijas Nr. 7 un 29.10.2025. apstiprināja Vadlīnijas Nr. 8.

Novērtējuma periodā pārbaužu ietvaros, PTAC joprojām konstatēja, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem ne vienmēr par NILLTPFN jomu atbildīgās personas atbilstības novērtēšanas iekšējā kārtībā zināšanas NILLTPFN jomā tiek noteiktas kā viens no kritērijiem atbildīgā darbinieka novērtēšanā. Atbilstoši PTAC pārbaudēs konstatētājam, kā arī Aptaujas rezultātiem, lielākā daļa parāda atgūšana pakalpojumu sniedzēju – 57.1% (iepriekšējā periodā - 61.9%) par NILLTPFN jomu atbildīgā darbinieka atbilstības novērtēšanas politikā iekļāvuši tikai NILLTPFNL 10.[1] pantā minētos obligātos kritērijus, kādiem jāatbilst NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, savukārt, 42.9% (iepriekšējā periodā - 38.1%) pakalpojuma sniedzēju par NILLTPFN jomu atbildīgajām personām ir noteikuši papildus likumā neminētus atbilstības kritērijus, kā, piemēram, darba pieredze uzņēmumos, kas ir NILLTPFNL subjekti, augstākā izglītība tiesību zinātnēs, ekonomikā vai finanšu vadībā, zināšanas NILLTPFN jomā, tehnoloģiskā kompetence. 64.3 % (iepriekšējā periodā – 28.6%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju paredzējuši veikt atkārtotu par NILLTPFN jomu atbildīgo darbinieku atbilstības novērtējumu ne retāk kā reizi 3 gados, savukārt, 35.7% paredzējuši veikt to biežāk – ne retāk kā reizi gadā vai reizi 2 gados.

Novērtējuma periodā klātienes pārbaužu ietvaros PTAC atsevišķos gadījumos lūdza par NILLTPFN jomu atbildīgās personas aizpildīt testu, lai gūtu papildus priekšstatu par darbinieka vai vadības pārstāvja zināšanām NILLTPFN prasību jomā. Testa rezultāti tika vērtēti kopsakarā ar personas demonstrēto izpratni pārbaudes laikā un vēlāk lietas izskatīšanas gaitā konstatēto.

[36] Atbilstoši PTAC rīcībā esošai informācijai. Dati LR UR par 2025. gadu vel nav pieejami.

2023. gadā vienas klātienes pārbaudes ietvaros tika konstatēts pārkāpumu apmērs, kas vienlaikus ar intervijā saņemtajām atbildēm radīja šaubas, vai par NILLTPFN jomu atbildīgās personas zināšanas un izpratne par NILLTPFN prasību izpildi atbilst atbildīgās personas amatam. Konkrētajā gadījumā PTAC, ņemot vērā kopējo pārbaudē konstatēto neatbilstību un pārkāpumu apmēru, pieņēma lēmumu par sankciju piemērošanu. Neskatoties uz iepriekš minēto, kopumā nozarē būtiski uzlabojusies izpratne par NILLTPFN jomu.

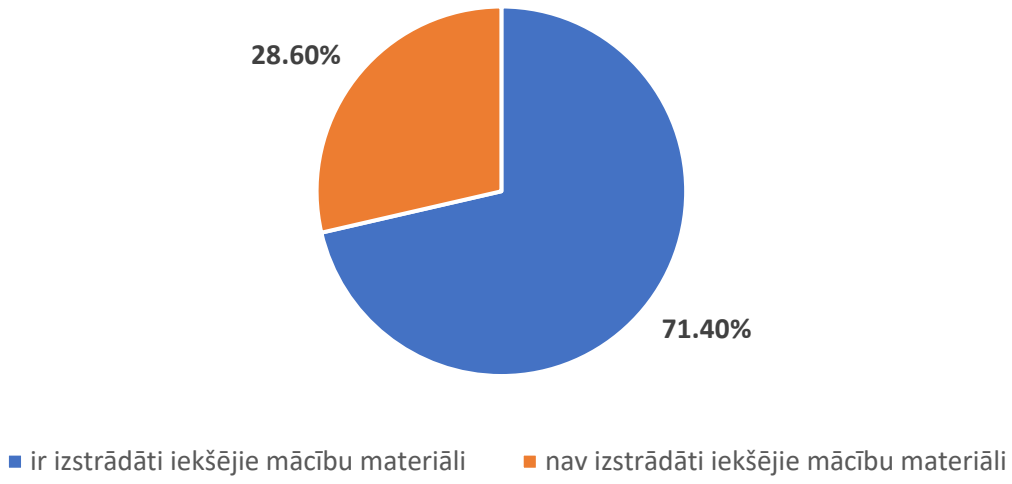
Atbilstoši PTAC rīcībā esošai informācijai 92.9% (iepriekšējā periodā - 85.7%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju apmācību plānā ir paredzējuši veikt darbinieku apmācības un zināšanu pārbaudes ne retāk kā 1 reizi gadā, savukārt 7.1% paredzējuši veikt darbinieku apmācības un zināšanu pārbaudes vismaz 3 reizes gadā.

Atbilstoši Aptaujas rezultātiem, 71.4% (iepriekšējā periodā – 76.2%, vēl pirms tam – 69.2%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju ir izstrādājuši iekšējos mācību materiālus darbiniekiem par NILLTPFN prasībām.

Līdz ar to nemainīgi secināms, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ne tikai pilda normatīvo aktu prasības attiecībā uz darbinieku apmācībām, bet lielākā daļa ir paši izstrādājuši iekšējos apmācību materiālus, lai uzlabotu darbinieku izpratni par NILLTPFN prasībām.

Novērtējuma periodā joprojām vērojama parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju darbinieku zināšanu un izpratnes uzlabošanās, gan normatīvo aktu prasību dēļ, kas paredz obligātas apmācības, gan pašas nozares pārstāvju ieinteresētība atbilst NILLTPFN prasībām, gan PTAC veikto uzraudzības un konsultēšanas pasākumu dēļ.

Attēls Nr. 5

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji, kas izstrādājuši iekšējos apmācību materiālus darbiniekiem par NILLTFN.

10. ATBILSTĪBAS FUNKCIJAS / IKS EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

Novērtējuma periodā PTAC kopumā veica 64 neklātienes un 9 klātienes licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju pārbaudes NILLTPFN jomā (skat. 10. tabulu).

Novērtējuma periodā veiktās licencēto parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pārbaudes NILLTPFN jomā

10. Tabula.

Veiktās subjektu pārbaudes NILLTPFN jomā -	2023	2024	2025	Kopā
Neklātiene:				
Piesaistītā finansējuma pārbaudes	0	1	0	1
PLG pārbaudes	0	0	1	1
Vispārīgās licenču prasību pārbaudes	4	4	9	17
Risku novērtējumu pārbaudes	1	4	5	10
Sabiedrības atbildīgo darbinieku pārbaudes (+procedūras)	1	1	6	8
IKS pārbaudes	5	4	6	15
Risku pārvaldību ziņojumu un kvalitātes kontroles pārbaudes	7	4	0	11
Citas	1	0	0	1
Kopā neklātienē:	19	18	27	64
Klātiene:				
Pilna apmēra kompleksās klātienes pārbaudes (Projekti)	3	3	3	9

2023. gadā PTAC veica 19 neklātienes pārbaudes, t.sk., 6 IKS dokumentācijas (savai darbībai piemītošo NILLTPF risku novērtējuma un NILLTPFN procedūru) pārbaudes un 3 klātienes vispārīgās IKS darbības pārbaudes. Visās pārbaudes lietās konstatētas neatbilstības NILLTPFN prasībām, par ko PTAC informēja licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju. Lielākajā daļā pārbaudes lietu komersants veica pasākumus sākotnēji konstatēto neatbilstību novēršanai, iesniedzot par to pierādījumus, piemēram, veicot izmaiņas IKS dokumentācijā, izstrādātajās veidlapās vai reģistros. Savukārt, 3[37] pārbaudes lietās, ņemot vērā pieļautos pārkāpumus un to ilgumu, PTAC piemēroja sankcijas.

2024. gadā PTAC veica 18 neklātienes pārbaudes, t.sk., 8 IKS dokumentācijas (savai darbībai piemītošo NILLTPF risku novērtējuma un NILLTPFN procedūru) pārbaudes, un 3 klātienes vispārīgās IKS darbības pārbaudes. Visās pārbaudes lietās konstatētas neatbilstības NILLTPFN prasībām vai to pārkāpumi. Visos gadījumos PTAC informēja licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju par pārbaudē konstatēto izteica norādījumus par veicamajiem uzlabojumiem neatbilstību novēršanai. Lielākajā daļā pārbaudes lietu komersants veica pasākumus sākotnēji konstatēto neatbilstību novēršanai, iesniedzot par to pierādījumus, piemēram, veicot izmaiņas IKS dokumentācijā, iesniedzot papildus dokumentus, kas apliecina, ka pārkāpums vai neatbilstība novērsti. Savukārt, 4 pārbaudes lietās, ņemot vērā pieļautos pārkāpumus un to ilgumu, kā arī to, ka atsevišķos gadījumos komersants saprātīgā laikā neveica darbības, lai iespējami ātrāk novērstu sākotnēji PTAC konstatētos pārkāpumus, PTAC pieņēma lēmumus par sankciju piemērošanu.

2025. gadā PTAC veica 27 neklātienes pārbaudes, t.sk., 11 IKS dokumentācijas (savai darbībai piemītošā NILLTPF risku novērtējuma un NILLTPFN procedūru) pārbaudes, un 3 klātienes vispārīgās IKS darbības pārbaudes. Visās pārbaudes lietās konstatētas neatbilstības NILLTPFN prasībām vai to pārkāpumi. Visos gadījumos par pārbaudē konstatēto PTAC informēja licencēto

[37] Pārbaudes lietu skaits var atšķirties no veikto pārbaužu skaitā tā kā, ņemot vērā NILLTPFNL subjektam noteikto riska līmeni, vienas lietas ietvaros var būt veiktas vairākas pārbaudes, piemēram, savai darbībai piemītošā NILLPF risku novērtējuma un NILLTPFN procedūras, un/vai par NILLTPFN jomu atbildīgās personas atbilstības pārbaude).

parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, vienlaikus sniedzot norādījumus par veicamajiem pasākumiem neatbilstību novēšanai, kā arī aicinot pašu likuma subjektu piedāvāt risinājumus neatbilstību vai pārkāpumu novēršanai gadījumos, kad lietā konstatēti mazāk būtiski pārkāpumi vai neatbilstības, kas nepaaugstina likuma subjekta risku tikt iesaistītam NILLTPF. Vienā gadījumā, ņemot vērā pieļautā pārkāpuma būtību un parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēja skaidrojumus par pārkāpuma apstākļiem, PTAC pieņēma lēmumu par sankciju piemērošanu.

Vērtējot parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju NILLTPFN un Sankciju risku pārvaldības IKS un to dokumentāciju biežāk konstatētās neatbilstības:

1) savai darbībai piemītošajā NILLTPF risku novērtējumā nepilnīga vai vispār nav veikta savas darbības analīze, proti, novērtējums ir ļoti vispārīgs, vai citēti secinājumi no nozares riska novērtējuma, neanalizējot, vai un kādā apmērā tas attiecināms uz konkrēta likuma subjekta darbības specifiku, klientu datu bāzi, darbības modeli.
2) procedūra paredz pasākumus vai tādu pasākumu apjomu, kas ir nesamērīgs vai neatbilst likuma subjekta darbībai, piemēram, paredzēts veikt tādas darbības, kas ņemot vērā savai darbībai piemītošo NILLTPF risku novērtējumā secināto, likuma subjektam nav aktuālas.
3) procedūrā nav iekļautas visas likumā paredzētās obligātās kārības. Atsevišķos gadījumos konstatēts, ka kādā no izstrādātajām kārtībām nav iekļautas atsevišķas normatīvo aktu prasības.
4) procedūrā paredzēts piemērot vienkāršoto klienta izpēti gadījumos, kas neatbilst NILLTPFNL 26. panta kritērijiem, vai arī vienkāršotās klienta izpētes ietvaros paredzēts veikt tādus pasākumus, kas ir nesamērīgi klientam piemītošajam NILLTPF riskam.
5) pārbaudēs konstatēts, ka likuma subjekta faktiski veiktie izpētes pasākumi vai to apmērs atšķiras no tā, kādus paredzēts veikt procedūrā.
6) atsevišķos gadījumos konstatēts, ka likuma subjekta rīcībā ir bijušas ziņas, kas liecina par paaugstinātu klientam piemītošu NILLTPF risku, bet tās nav ņemtas vērā, nosakot klientam piemītošo riska līmeni, vai klienta izpētes pasākumus.
7) biežākais pārbaudēs konstatētais trūkums – klienta izpētes pasākumi dokumentēti tā, ka nav redzams informācijas iegūšanas datums un laiks.
8) par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu atbilstības novērtēšanas politikā nav iekļautas Noteikumu Nr. 485 (iepriekš – Noteikumu Nr. 64) prasības par NILLTPFN jomu atbildīgajiem darbiniekiem, vai arī nav paredzēts, cik bieži likuma subjekts veic atkārtotu atbildīgā darbinieka vai augstākās vadības pārstāvja atbilstības novērtējumu.
9) par NILLTPFN jomu atbildīgās personas atbilstības novērtējumu veikusi pati atbildīgā persona vai arī tās darbinieks.
10) joprojām konstatēti gadījumi, kad procedūrā pārkopētas normatīvo aktu prasības, bet nav izstrādāta kārtība, kā un ar kādiem pasākumiem šīs prasības tiek izpildītas, kā arī gadījumos, kad procedūru izstrādājis konsultants, tā izstrādāta neņemot vērā konkrētā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēja darbības specifiku un apmēru.

Kā liecina PTAC rīcībā esošā informācija, Novērtējuma periodā licencētie parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, ņemot vērā klienta izpētes ietvaros konstatētās pazīmes, kopumā atteikuši sadarbības uzsākšanu ar klientu 4 (iepriekšējā periodā – 18) gadījumos, kā arī 4 gadījumos (iepriekš – 7) gadījumos izbeiguši esošas darījuma attiecības (skat. 11. tabulu). Savukārt, 66 (iepriekš – 49) gadījumos licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji

atteikušu sadarbības uzsākšanu ar klientu, kā arī 31 (iepriekš – 21) gadījumā izbeiguši esošas darījuma attiecības ar klientu, nespējot veikt klienta izpēti.

Novērtējuma periodā atteikumu skaits sadarbības uzsākšanai vai darījuma attiecību izbeigšanai ar klientu

11. Tabula.

Gads	Ņemot vērā klienta izpētes ietvars konstatētās pazīmes		Nespējot veikt klienta izpēti	
	Atteikta sadarbības uzsākšana	Izbeigtas esošas darījuma attiecības	Atteikta sadarbības uzsākšana	Izbeigtas esošas darījuma attiecības
2023.	2	2	2	5
2024.	0	0	20	6
2025.	2	2	44	20
Kopā	4	4	66	31

11. DARĪJUMU UZRAUDZĪBA UN ZIŅOŠANA PAR AIZDOMĪGIEM DARĪJUMIEM

Piešķirtais vērtējums – Vidēji zems (0,4)

Aizdomīgs darījums ir darījums vai darbība, kas rada aizdomas, ka tajā iesaistītie līdzekļi ir tieši vai netieši iegūti NN rezultātā vai saistīti ar TPF vai šādu darbību mēģinājumu.

Parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem, izstrādājot IKS, jāparedz kā, balstoties uz klienta NILLTPF risku novērtējumu, veicama klienta darījumu uzraudzība, kā tiek atklāti aizdomīgi darījumi un sniegti ziņojumi FID par aizdomīgiem darījumiem, kā arī kā likuma subjekts atturas no aizdomīga darījuma veikšanas.

Līdz ar to parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam, veicot darījuma attiecību uzraudzību, jāizpēta klienta nodoto darījumu būtība un mērķis, lai pārliecinātos, vai šie darījumi nav uzskatāmi par aizdomīgiem un vai tie atbilst klienta sniegtajai informācijai par paredzamajām darījuma attiecībām ar parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, kā arī jānodrošina pastiprināta uzraudzības darījumiem:

1) kas ir klientam netipiski lieli, sarežģīti, šķietami savstarpēji saistīti, vai tādi kuriem šķietami nav ekonomiska vai nepārprotami tiesiska mērķa;
2) kuros piedalās persona no augsta riska trešās valsts.

Papildus attiecībā uz darījuma attiecību uzraudzību licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem attiecībā uz personu, kas veic parāda atmaksu, jānosaka sliekšņi vienam maksājumam un maksājumiem gada laikā, kurus pārsniedzot, tiek uzskatīts, kas personas uzvedība ir netipiska, kā arī kādām pazīmēm jāpievērš uzmanība darījumu uzraudzības ietvaros[38].

Arī darījuma attiecību uzraudzībā, tāpat kā klienta izpētē, piemērojama NILLTPF risku novērtējumā balstīta pieeja, kas nozīmē, ka likuma subjekts IKS paredz, kādu klienta riska līmeni ietekmējošu faktoru vai pazīmju, vai konstatētu apstākļu gadījumā, veicama klienta darījumu vai darījuma izpēte.

Novērtējuma periodā notikušas būtiskas izmaiņas attiecība uz ziņojumu sniegšanu:

[38] Noteikumu Nr. 705 49., 51. punkts.

1) 2024. gadā FID izstrādāja atvieglotu ziņojumu iesniegšanas kārtību nefinanšu sektora NILLTPFNL subjektiem. Jaunajā ziņojuma formā par aizdomīgu darbību vai darbībām – SARN – ir īpaši pielāgoti lauku aizpildīšanas nosacījumi, piemēram, samazināts papildus informācijas ievades lauku un personu lomu skaits.
2) kopš 10.06.2025. pastāvot aizdomām par Sankciju pārkāpšanu vai pārkāpšanas mēģinājumu, ziņojums sniedzams FID, izmantojot goAML sistēmu.

Novērtējuma periodā licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji kopumā FID snieguši 6 ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem vai darbībām (skat. 12. tabulu).

Licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju sniegtie ziņojumi

12. Tabula.

Gads	Ziņojumu skaits	Ziņotāju skaits
2023	3	2
2024	1	1
2025	2	1

Līdz ar to secināms, ka Novērtējuma periodā ziņojumi ir sniegti, tomēr to ir bijis maz un to skaits ir samazinājies salīdzinājumā ar iepriekšējo Novērtējuma periodu 2020. – 2022. gads, kad kopā periodā saskaņā ar FID sniegto informāciju licencētie parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēji bija snieguši 13 aizdomīgu darījumu ziņojumus.

Ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem Novērtējuma periodā snieguši 3 licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, t.sk., no kopējā Novērtējuma periodā sniegto ziņojumu skaita viens likuma subjekts iesniedzis 3 ziņojumus, kas ir 50% no kopējā ziņojumu skaita.

Iepriekšējā Novērtējuma periodā 2020. – 2022. gads novērotās tipoloģijas parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju sniegto pakalpojumu izmantošanai NILLTPF:

1) skaidras naudas darījumu apjoms nav raksturīgs klienta profilam un/vai uzņēmējdarbības veidam;
2) preces, īpašuma vai kapitāldaļu iegādes cena ir neatbilstoša (ievērojami virs vai zem aptuvenas tirgus vērtības);
3) aizdomas par fiktīva aizdevuma izsniegšanu vai atmaksu;
4) klienta (fiziskas personas) darījumi nav samērīgi ar tā deklarētajiem ienākumiem un tam nav loģiska izskaidrojuma;
5) par klientu, tā darījumu partneri vai pilnvaroto personu publiski pieejama negatīva rakstura informācija, kas kontekstā ar veiktajiem darījumiem rada aizdomas par NILL;
6) nav skaidra līdzekļu izcelsme un/ vai darījumu ekonomiskais pamatojums, jo klients nesniedz skaidrojumu, sniedz grūti pārbaudāmu skaidrojumu.

Savukārt, Novērtējuma periodā līdz ar atvieglotās ziņojumu sniegšanas formas (SARN) ieviešanu, nefinanšu sektoram sniedzot ziņojumu par aizdomīgu darbību vairs nav jānorāda tipoloģijas pazīmes.

Līdz ar ziņojumu par aizdomīgu darījumu skaita samazinājumu, Novērtējuma periodā vērojams arī pirmšķietami aizdomīgu darījumu, kuru izpētes ietvaros pieņemts lēmums nesniegt ziņojumu FID, skaita samazinājums. Kopsummā periodā licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji konstatējuši 248 pirmšķietami aizdomīgus darījumus, kas ir būtisks samazinājums salīdzinājumā ar iepriekšējo novērtējuma periodu, kad kopējais periodā konstatēto pirmšķietami aizdomīgu darījumu skaits bija 760. Lai arī Novērtējuma periodā joprojām saglabājies relatīvi

augsts konstatēto pirmšķietami aizdomīgu darījumu skaits un salīdzinoši neliels ziņojumu par aizdomīgu darījumu skaits, tomēr salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu ir vērojams ievērojams pirmšķietami aizdomīgu darījumu skaita samazinājums. Tas liecina, ka likuma subjektu izpratne turpina uzlaboties un IKS tiek veikti uzlabojumi, lai samazinātu pirmšķietami aizdomīgu skaitu, kuru izpētes ietvaros aizdomas par NILLTPF neapstiprinās.

Vērtējot parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju spēju identificēt aizdomīgus darījumus, jāņem vērā vairāki nozarei raksturīgi apstākļi, kas tai skaitā ietekmē tās pievilcību NILL darbību veikšanai, piemēram, pirms darījuma veikšanas parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs veic klienta izpēti, savukārt, maksājumus pēc darījuma attiecību uzsākšanas tas saņem no parādniekiem, kas ir klienta debitori un par kuriem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs var iegūt ierobežotu informācijas apmēru. Tāpat var būt gadījumi, kad maksājumu veic persona, par kuru parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējam nav pieejama nekāda informācija, vai arī pats parādnieks pēc parāda apmaksas vairs nav ieinteresēts komunicēt ar parāda atguvēju, tā kā šīs nozares darbība jau pati par sevi emocionālā plānā bieži tiek uztverta negatīvi un patērētāji nereti izvairās no saziņas. Līdz ar to mazs aizdomīgu darījumu ziņojumu skaits pats par sevi neliecina par nepilnībām vai trūkumiem parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju IKS.

Papildus jāņem vērā, ka licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju klienti pārsvarā ir ikdienā izmantotu pakalpojumu sniedzēji – elektronisko sakaru un telekomunikāciju, apsaimniekošanas vai komunālo pakalpojumu, medicīnas pakalpojumu, autostāvvietu, kā arī kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji – kredītiestādes un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji. 2023. gadā 52.12 %, savukārt, 2024. gadā – 47.59% no patērētāju parādu portfeļa lietu skaita bija kredītiestāžu un patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nodotās parādu lietas, kuri paši ir NILLTPFN likuma subjekti. Šo parāda lietu kopsumma 2023. gadā sastādīja 90.56%, savukārt, 2024. gadā – 90.37% no parādu portfeļu kopsummas, bet 2025. gadā – 90.95% no parādu portfeļu kopsummas.

Vienlaikus jāņem vērā, ka UKI, kas uzrauga kā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji izpilda NILLTPFNL prasības, ir tikai nozares licencētajai daļai. Līdz ar to drīzāk ticams, ka gadījumā, ja kāda persona grib veikt NILL, atgūstot fiktīvu parādu, tā izvēlēsies nelicencētu parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju, uz kuru neattiecas prasības par licences saņemšanu.

Kopumā licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju spēja identificēt aizdomīgus darījumus vērtējama apmierinoši, tomēr atsevišķu parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju NILLTPFN IKS spējā identificēt aizdomīgus darījumus pārskata periodā tika konstatētas nepilnības, par kuru novēršanas efektivitāti vēl pāragri izdarīt secinājumus.

Kā plānotās izmaiņas, ko parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ir plānojuši veikt, lai uzlabotu savu spēju identificēt aizdomīgus darījumus Aptaujā norādījuši sekojošo: RegTech risinājumu ieviešana, iekšējo procesu automatizācija, piemēram, datu sinhronizācijas ar valsts reģistriem, kā arī vairāki pakalpojuma sniedzēji norādījuši, ka izmaiņas IKS neplāno veikt, bet tā vietā vairāk resursus veltīt mērķētām darbinieku apmācībām.

12. PIEEJAMĪBA UN PIEKĻUVE INFORMĀCIJAI PAR PATIESAJIEM LABUMA GUVĒJIEM

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

Juridiskām personām vai personālsabiedrībām, kas reģistrētas LR UR vestajos publiskajos reģistros, nekavējoties, bet ne vēlāk kā 14 dienu laikā no attiecīgās informācijas uzzināšanas

dienas jāiesniedz informācija par tās PLG reģistrāciju vai informācijas par PLG izmaiņu reģistrāciju LR UR[39], norādot likumā paredzētās ziņas par PLG un personu, ar kuras starpniecību PLG īsteno kontroli. Juridiskai personai dokumenti, kas apliecina veidu, kādā PLG īsteno kontroli pār to, jāglabā un jāiesniedz LR UR, ja tie tiek pieprasīti ziņu reģistrācijai par PLG vai tā maiņu pārbaudei (tas attiecas arī uz gadījumiem, kad juridiskas personas PLG noskaidrot nav iespējams). LR UR datubāzē reģistrētā informācija par PLG ir publiski pieejama (info.ur.gov.lv).

Novērtējuma periodā 2024. gadā novērsts trūkums attiecībā uz informācijas par juridisku veidojumu PLG pieejamību, proti, ar 01.01.2024. NILLTPFNL paredz izveidot juridisko veidojumu PLG reģistru, ko ved LR UR, vienlaikus nosakot šajā reģistrā reģistrējamās informācijas apjomu un LR UR tiesības pieprasīt informāciju.

Klienta PLG noskaidrošana ir obligāts klienta izpētes pasākums un likuma subjektam šī pienākuma izpildei primāri jāizmanto ziņas vai dokumenti no LR UR. Papildus, balstoties uz risku novērtējumu, lai pārliecinātos vai noskaidrotais PLG ir klienta PLG, to var noskaidrot:

1) saņemot klienta apstiprinātu paziņojumu par PLG;

2) izmantojot ziņas vai dokumentus no LR vai ārvalsts informācijas sistēmām;

3) patstāvīgi noskaidrojot PLG, ja ziņas par to nevar iegūt citādi.

Papildus prasības attiecībā uz informāciju, kas jānoskaidro vai jāņem vērā saistībā ar klienta PLG, licencētajiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem nosaka Noteikumi Nr. 705.

Novērtējuma periodā veikto pārbaužu ietvaros konstatēts, ka parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji klienta PLG noskaidrošanai pārsvarā izmanto LR UR informācijas atkalizmantotājus[40], retāk, iegūstot šo informāciju tieši no LR UR. Savukārt, papildus, lai pārliecinātos par to, ka noskaidrotais PLG ir klienta PLG, lūdz klientam aizpildīt PLG karti, vai arī klienta anketā iekļauta sadaļa par PLG, kas jāaizpilda pašam klientam.

Ņemot vērā normatīvo regulējumu attiecībā uz informācijas par PLG sniegšanu, t.sk., Novērtējuma periodā pieņemtajiem NILLTPFNL grozījumiem, kas paredz LR UR reģistrēt arī juridisko veidojumu PLG, atbildību par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu vai nesniegšanu vispār par PLG, kā arī iespēju NILLTPFNL prasību izpildei bez maksas iegūt informāciju no LR UR, pirmšķietami secināms, ka attiecībā uz LR UR reģistrā reģistrētām personām, likuma subjektiem ir pieejama uzticama informācija par to PLG.

Arī lielākā nozares daļa – 78.6% (iepriekšējā periodā – 85.7%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju uzskata, ka informācija par klientu PLG ir viegli pieejama (64.3% norādīja, ka informācija ir viegli pieejama un uzticama), savukārt, 3 parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji norādījuši, ka informācija par klientu PLG ne vienmēr ir iegūstama vai pieejama, kas nemainīgi tiek norādīts attiecībā uz klientiem, kas nav LR reģistrētas juridiskas personas. Ārvalstu klientu PLG noskaidrošanai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji šo informāciju parasti lūdz sniegt pašam klientam vai iegūst to no ārvalstu reģistriem, Eiropas biznesa reģistra vai veicot citas publiski pieejamas informācijas izpēti. 71.4% (tāpat kā iepriekšējā periodā) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju norādījuši, ka tie izmanto LR UR pieejamās ziņas par iespējamu nepatiesu PLG.

PTAC rīcībā nav informācijas par Novērtējuma periodā parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzēju sniegtiem ziņojumiem LR UR par iespējami nepatiesu informāciju par LR UR reģistrētu klienta PLG, vai uzsāktiem kriminālprocesiem par apzināti nepatiesu ziņu sniegšanu par PLG.

[39] NILLTPFNL 18.[2] pants.

[40] Kā priekšrocības šiem avotiem tiek norādīta – pārskatāma izziņas struktūra, iespēja izmantot papildus pakalpojumus un uzreiz pārbaudīt vairāk informācijas.

13. UZTICAMAS IDENTIFIKĀCIJAS INFRASTRUKTŪRAS PIEEJAMĪBA

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

Klienta izpēte ir obligāts klienta izpētes pasākums.

Klientu – fizisko personu identificē pēc personu apliecinoša dokumenta – personas apliecības vai pases, savukārt, fizisku personu – nerezidentu identificē pēc personu apliecinoša dokumenta, kas tam dot tiesības ieceļot un uzturēties LR. Pārbaudot fiziskas personas identitāti pēc personu apliecinoša dokumenta, likuma subjektam papildus jāpārliecinās, vai konkrētais dokuments nav iekļauts Nederīgo dokumentu reģistrā. To var izdarīt bez maksas, izmantojot portālā latvija.gov.lv pieejamo e-pakalpojumu "Dokumenta pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā", vai Iekšlietu ministrijas Informācijas centra e-pakalpojumu "Dokumenta pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā"[41].

Klientu – juridisko personu, identificē pieprasot uzrādīt dokumentus, kas apliecina juridiskās personas nosaukumu, juridisko formu un dibināšanu vai tiesisko reģistrāciju, iegūstot informāciju par juridisko adresi un saimnieciskās darbības veikšanas vietas adresi, pieprasot uzrādīt dibināšanas dokumentu un identificējot personas, kas tiesīgas pārstāvēt juridisko personu.

Klientu – juridisko veidojumu, identificē pieprasot uzrādīt dokumentus, kas apliecina juridiska veidojuma statusu, izveidošanas mērķi un nosaukumu, iegūstot ziņas par juridisko adresi un faktiskās darbības vietu (ja tā atšķiras no juridiskās adreses), kā arī noskaidrojot juridiska veidojumu struktūru un pārvaldes mehānismu (t.sk., PLG, augstākās vadības locekļus, pilnvarotās personas vai personas, kam ir līdzvērtīgs amats).

Klienta – juridiskas personas vai juridiska veidojuma identificēšanai nepieciešamo informāciju likuma subjekts var lūgt sniegt pašam klientam, kā arī ir tiesīgs iegūt no publiski pieejama uzticama un neatkarīga avota, piemēram, LR UR.

Uzsākot darījuma attiecības ar klientu, likuma subjektam jāizgatavo identifikācijas dokumentu kopijas, vai jādokumentē identificējošo informāciju un ziņas par tās iegūšanas avotu, ja identifikācija notikusi, iegūstot ziņas no publiski pieejama, uzticama un neatkarīga avota, piemēram, saglabājot izdrukas veidā. Kopš 22.10.2024., veicot klienta identifikāciju, klientam personīgi nepiedaloties identifikācijas procedūrā klātienē, ja šī neklātienes identifikācija atbilst normatīvo aktu prasībām, likuma subjekts var nesaglabāt personu apliecinošā dokumenta kopiju.

Kopumā parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem ir pieejama laba un uzticama identifikācijas infrastruktūra, kuru izmantot klientu identifikācijai, informācijas noskaidrošanai vai pārbaudei, piemēram, tiem ir tiesības NILLTPFNL prasību izpildei iegūt informāciju no:

1) LR UR reģistriem[42] (piemēram, klienta juridiskas personas identifikācijai, dalībnieku struktūras un PLG noskaidrošanai, bez maksas tīmekļvietnē https://info.ur.gov.lv);
2) Nederīgo dokumentu reģistra (e-pakalpojums pieejams bez maksas kā e-pakalpojums gan portālā latvija.gov.lv, gan Iekšlietu ministrijas Informācijas centra vietnē);
3) Fizisko personu reģistra (par maksu tiesības iegūt ziņas par klienta, tā PLG un pārstāvju, personu, kuras izteikušas vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar likuma subjektu, tās PLG personas datus, lai pārbaudīto šo personu identitāti, pārstāvības tiesības un to apjomu un noteiktu savstarpēji saistītus klientus, un veiktu klienta NILLTPF riska novērtējumu).

[41] https://ep22.ic.iem.gov.lv/lv/ep22/

[42] Plašāka informācija pieejama: https://www.ur.gov.lv/lv/sanem-informaciju/

Savukārt informāciju par ārvalstu izsniegto personu apliecinošu dokumentu derīgumu vai nederīgumu pārbaudei pieejamām tīmekļvietnēm, personu apliecinošu dokumentu vizuālo izskatu, kā arī tiem piemītošās drošības pazīmes, iespējams iegūt ES Padomes mājas lapā[43]. Tāpat pastāv vairākas privātas datu bāzes, kurās iespējams iegūt klienta identifikācijai vai izpētei nepieciešamo informāciju par maksu, noslēdzot līgumu ar pakalpojuma sniedzēju.

Arī 92.9% (iepriekšējā periodā – 85.7%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju norādījuši, ka tiem ir pieejami publiski ticami reģistri, kuros ir iespējams pārliecināties par peronu identificējošo dokumentu autentiskumu.

NILLTPFN regulējums paredz iespēju likuma subjektam veikt klienta neklātienes identifikāciju, piemērojot vienu vai vairākus Noteikumos Nr. 392 minētos tehnoloģiskos risinājumus, t.sk:

1) drošu elektronisko parakstu, kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju vai citus risinājumus[44];
2) videoidentifikāciju;
3) fiziskas personas identitāti apliecinošu datu iegūšanu noteiktajā apmērā no kredītiestādes vai maksājumu iestādes, izmantojot identifikācijas maksājumu vai citu metodi;
4) personu apliecinošā dokumenta fotouzņēmuma un pašportreta elektroniska fotouzņēmuma salīdzināšanu.

Fiziskas personas identitātes apliecināšana ar drošu elektronisko parakstu vai kvalificētu paaugstinātas drošības elektronisko identifikāciju ir pielīdzināma fiziskas personas identitātes pārbaudei klātienē, uzrādot personu apliecinošu dokumentu. E-identitātes apliecināšanai pieejami Latvijas kvalificētie rīki :

- ✓ mobilā lietotne eParaksts mobile;
- ✓ personas apliecība (eID karte);
- ✓ eParaksts karte.

Novērtējuma periodā 2024. gada oktobrī VAS "Latvijas Valsts radio un televīzijas centrs" ieviesa lietotni e-ID Scan, kas atvieglo e-identitātes apstiprināšanu skenējot eID karti ar viedtālruni. Mobilā lietotne darbojas kā eID kartes lasītājs un sniedz iespēju izmantot eID karti tieši telefonā – bez papildu programmatūras un karšu lasītāja.

Atbilstoši PTAC rīcībā esošai informācijai 71.4% (tieši tāpat kā iepriekšējā periodā) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju klientiem piemēro gan klātienes, gan neklātienes identifikāciju, savukārt, viens pakalpojuma sniedzējs identificē klientus tikai klātienē, bet 3 jeb 21.4% (iepriekš – 9.5%) piemēro tikai neklātienes klientu identifikāciju. Visbiežāk izmantotais klientu neklātienes identifikācijas veids ir tehnoloģisks risinājums, kas ietver drošu elektronisko parakstu, atsevišķi parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji izmanto arī smart-ID autentifikācijas metodi, retāk – video zvanu vai identifikācijas maksājumu, ar ko iegūst personas datus no kredītiestādes vai maksājumu pakalpojuma sniedzēja.

Novērtējuma periodā pārbaudēs joprojām tika konstatēti atsevišķi gadījumi, kad parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji, iegūstot klienta identifikācijas informāciju no publiski uzticama,

[43] https://www.consilium.europa.eu/prado/lv/prado-start-page.html (Atbilstoši mājas lapā sniegtajai informācijai Personu apliecinošu un ceļošanas dokumentu publiskais reģistrs ir izstrādes procesā)

[44] Risinājumus, kas Latvijā izmantojami saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 23.07.2014. Regulu (ES) Nr. 910/2014 par elektronisko identifikāciju un uzticamības pakalpojumiem elektronisko darījumu veikšanai iekšējā tirgū un ar ko atceļ Direktīvu 1999/93/EK.

neatkarīga avota, dokumentējuši to tā, ka nav redzams šīs pārbaudes datums. Tāpat atsevišķos gadījumos konstatēts, ka lietā nav pierādījumu par klientu – fizisku personu vai klientu – juridisku personu pārstāvošās fiziskās personas personu apliecinoša dokumenta pārbaudi Nederīgo dokumentu reģistrā.

14. NEATKARĪGU INFORMĀCIJAS AVOTU PIEEJAMĪBA

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

Parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem ir tiesības NILLTPFNL prasību izpildei iegūt informāciju likumā noteiktā apjomā no:

1) VID uzturētajiem reģistriem[45] (piemēram, bezmaksas pieejamās ziņas par nodokļu parādiem, atbilstību PNP vai PNP ģimenes locekļa statusam, ziņas no Riska personu reģistra, kā arī par maksu ziņas par klienta, tā pārstāvju un PLG, kā arī par personas, kas izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar likuma subjektu (arī tās pārstāvju un PLG) pēdējo piecu gadu ienākumiem un ienākumu izmaksātājiem);
2) Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmatas[46] (par maksu iegūt ziņas par klientam, tā PLG, klienta darījuma partneriem un to PLG, kā arī par personai, kura izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar likuma subjektu piederošiem vai piederējušajiem nekustamajiem īpašumiem, gadījumos, kad tiek vērtēta nepieciešamība ziņot FID par aizdomīgu darījumu vai atturēties no aizdomīga darījuma veikšanas);
3) Sodu reģistra[47] (par maksu ziņas par klienta, tā PLG un pārstāvju, kā arī par personas, kura izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar likuma subjektu, tās PLG un pārstāvju sodāmību par NN tautsaimniecībā, kas nav dzēsta vai noņemta, veicot NILLTPF riska novērtējumu, kā arī gadījumos, kad tiek vērtēta nepieciešamība ziņot FID par aizdomīgu darījumu vai atturēties no aizdomīga darījuma veikšanas);
4) Transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistra[48] (par maksu ziņas par klientam, tā PLG, klienta darījuma partneriem un to PLG, kā arī par personai, kura izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar likuma subjektu, tās PLG un pārstāvjiem piederošiem vai piederējušajiem transportlīdzekļiem, lai pārliecinātos, ka klienta PLG mantiskais stāvoklis liecina par to, ka šī personas varētu būt PLG konkrētajam klientam).

Papildus parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji informācijas iegūšanai par klientiem izpētes ietvaros, var izmantot un arī izmanto privāto pakalpojumu sniedzēju pakalpojumus un datu bāzes kā, piemēram, Dow Jones Risk & Compliance, Bureau van Dijk - Compliance Catalyst, Refinitiv World-Check Risk Intelligence, MCO Pythagoras Solutions, Acuity Analytics, SIA "Lursoft IT", SIA "Firmas.lv", Kredītinformācijas biroju datu bāzes, citu parāda ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzēju datubāzes par parādnieka saistību izpildes vēsturi.

57.1% (iepriekšējā periodā – 61.9%) no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem uzskata, ka tiem ir pieejami un ir pietiekami daudz neatkarīgu informācijas avotu, ko var izmantot, lai iegūtu vai pārbaudītu klienta izpētes ietvaros nepieciešamo informāciju, 21.4%

[45] Plašāka informācija pieejama: https://www.vid.gov.lv/lv/vid-publiskojamo-datu-baze
[46] Plašāka informācija pieejama: https://www.zemesgramata.lv/
[47] Plašāka informācija pieejama: https://www.ic.iem.gov.lv/lv/pakalpojumi/izzina-no-sodu-registra-par-fizisko-personu-nesodamibu-piemerotajiem-administrativajiem-sodiem-juridiskam-personam-piemerotajiem-administrativajiem-sodiem-un-piespiedu-ietekmesanas-lidzekliem
[48] Plašāka informācija pieejama: https://www.csdd.lv/transportlidzeklu-un-to-vaditaju-valsts-registrs/vispariga-informacija

(iepriekš – 19%) pakalpojuma sniedzēju uzskata, ka informācijas avotu ir pietiekami, bet informācijas iegūšana no tiem ir apgrūtināta, savukārt, nemainīgi 14.3% uzskata, ka informācijas avoti ir pieejami, bet to ir maz vai tajos pieejamais informācijas apjoms ir nepietiekams. Kā būtiskākos trūkumus vai šķēršļus informācijas iegūšanai parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji ir norādījuši, ka ne visu valstu reģistros ir pieejama informācija par PLG (piemēram, Kiprā PLG reģistrs ir slēgts).

Vērtējot neatkarīgu informācijas avotu pieejamību secināms, ka Novērtējuma periodā NILLTPFNL joprojām neparedz vienlīdzīgas tiesības tā subjektiem iegūt informāciju no publiskiem reģistriem. Proti, atsevišķiem NILLTPFNL subjektiem – kredītiestādēm un apdrošināšanas komersantiem, ciktāl tie veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, informāciju no visiem augstāk uzskaitītajiem reģistriem ir tiesības saņemt bez maksas. Savukārt, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, lai arī ir tiesības iegūt informāciju no šiem reģistriem, tas ir maksas pakalpojums.

Ņemot vērā, ka no atsevišķiem avotiem likums paredz tiesības iegūt informāciju, lai izmantotu to NILLTPFNL noteikto prasību izpildei, piemēram, klientam piemītošā NILLTPF riska novērtējuma veikšanai, vai aizdomīgu darījumu ziņojuma sniegšanai FID, vai lai atturētos no aizdomīga darījuma veikšanas, secināms, ka parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem, atšķirībā no kredītiestādēm un apdrošināšanas pakalpojumu sniedzējiem, tas rada papildus izmaksas un praksē pārbaudēs līdz šim reti konstatēta informācija, ko izpētes ietvaros parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs būtu ieguvis no kāda no minētajiem reģistriem.

15. CITI IEVAINOJAMĪBU IETEKMĒJOŠI APSTĀKĻI

Sadarbība ar ārvalstu parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem: atbilstoši Aptaujai 50% (iepriekš – 33.3%) no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem sadarbojas ar ārvalstu, piemēram, Lietuvas, Igaunijas, Polijas, Vācijas, Lielbritānijas, Nīderlandes, Somijas, Zviedrijas, Norvēģijas, Austrijas, Beļģijas, Kipras, Dānijas, Francijas, Grieķijas, Islandes, Itālijas, Portugāles, Slovēnijas, Spānijas, Šveices, Turcijas, parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem.

Aģentu/starpnieku izmantošana: neviens no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem neizmanto starpniecības pakalpojumus klientu piesaistei (iepriekšējā periodā 1 no 21 jeb 4.8% izmantoja starpniecības pakalpojumus klientu piesaistē).

Virtuālo valūtu izmantošana: Aptaujas rezultāti liecina, ka joprojām nemainīgi neviens no licencētiem parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējiem neveic darījumus ar virtuālajām valūtām.

Izmantotie finanšu līdzekļu piesaistes instrumenti: Aptaujas dati liecina, ka pārsvarā finanšu līdzekļu piesaistei licencētie parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēji izmanto mātes sabiedrības – 50% (arī iepriekšējā periodā šis bija biežāk izmantotais finanšu līdzekļu avots, ko izmantoja 42.9% pakalpojuma sniedzēju). Savukārt, 1 pakalpojuma sniedzējs norādījis, ka papildus finanšu līdzekļu piesaistei izmanto arī Latvijā reģistrētas kredītiestādes, 1 – EEZ reģistrētas kredītiestādes un piesaistot līdzekļu no saistīta uzņēmuma, bet 1 parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzējs finanšu līdzekļu piesaistei izmanto arī aizdevumus no fiziskām personām. 42.9% (iepriekšējā periodā – 52.4%) licencēto parāda atgūšanas pakalpojuma sniedzēju neizmanto nekādus finanšu līdzekļu piesaistes instrumentus.